

TIDSKRIFT
i
Sjöväsendet.

11:de Årgången

Häfte N:r 4, 1849

Carlskrona

BERÄTTELSE OM SÄTTET ATT FINNA KOMPASSENS LOKAL-
MISSVISSNING, ANVÄNDT Å KONGL. PREUSSISKA ÅNG-
FARTYGET "DER ADLER" 1849.

Detta af jern bygda Ångfartyg är 183 Preussiska fot (193 Svenska d:o) långt och ligger lastadt nära 11 fot djupt, samt har 2:ne oscillerande cylindrar med en machinkraft af tillhoppa 310 hästkrafter (?). Bygdt i England för postfart mellan S:t Petersburg och Stettin, blef det under vintern 1848 till 1849 armeradt med 2:ne st. 48-~~ti~~:ge bombkanoner på sväng-lavetter och 2 à 4 st. kanoner på sidorna om hjulhusen, hvarföre fartyget blifvit försedt med kryss-balkar å trossbotten och stöttor för och akter. Det låg då blott 10 fot djupt, troligtvis utan att hafva fullt förråd af kol, vatten och krigs-förnödenheter. Den 29 Maj utgick det sålunda, på det af Oder-strömmen bildade Grosse Frische Haff, för att korrigera sin nakterhus-kompass, hvarvid tillgick på följande sätt:

I land på 1 à 2 minuters afstånd från fartyget placades en observator med en god pejl-kompass och ombord pejlades denne från nakterhus-kompassen, då man annoterade dessa båda kompassers bärning från hvarandra, vid det fartyget med gående machin lades i alla jemna strek af horisonten. Då fartyget låg ungefär den önskade kursen, t. ex. Nord till Ost, hissades en signal-kula; nu började pejlingarne, och i det ögonblick, kursen var fullkomligt noga N.t.O., fäldes kulan och pejlingarne annoterades, innan man förändrade kursen till N.N.O. o. s. v. Efter att 2:ne gånger ha gått rund kompassen, jemfördes annotationerne. Tvenne

kursar befunnos då betydligt skilja vid de båda observationerne. Sedan placerades en observator i land å en annan strand af samma insjö; pejlingarne upprepades der, först på de misstänkte kursarne, och sedan rund kompassen, då alla observationerne temligen — men ej fullkomligt — öfverensstämde; medium togs, och en tabell upprättades till begagnande ombord. Efter hvad jag vill påminna mig, skiljde Syd- och Nord-streken blott 1° mellan nakterhus-kompassen och den korrekta, hvaremot omkring O.S.O. och V.S.V. fanns 27° lokal-missvisning, och flere andra kursar hade 22° , 18° o. s. v. i temligen jemnt aftagande.

Som fartygets skrof är af jern, ansåg man, att den i Sverige brukade methoden att finna lokal-missvisningen med kompasser på ställningar för och akter, icke var användbar, emedan fartygets jern väl något torde kunna inverka på en 50 fot derifrån aflägsen kompass, och så långa ställningar kan man svårligen anbringa med den stadighet, att de under gång icke skaka. Att från kompass i land och ombord liktidigt observera något aflägsset föremål, ansågs äfven felaktigt, emedan t. ex. ett afvikande ur rikt-linien af 2 kabel-längder gifver, på 3 sjömil distans, 1 grads fel i observationerne.

Då det emedlertid icke torde vara tillräckligt att känna lokal-missvisningen för hvart *angifvet* kompass-streck, torde kursen för hvar 5:e grad böra undersökas, samt observation anställas från flere kompasser, placerade å olika ställen af fartyget.

Denna kompassens korrektion verkställdes under uppsigt af Herr Dumeke, Navigations-Lärare i Stettin, som förut förrättat dylika observationer ombord på Korvetten Amazon, på hvilken han år 1847 gjorde resan till Norra Amerika. Efter hans uppgifter är ofvanstående sammanfattadt.

På det mycket stora Ryska Paket-Ångfartyget Wladimir, af jern, såg jag dylika observationer verkställas under svängning med kablar, och att sextant der äfven begagnades, för att mäta vinkeln mellan stäfvad kurs och riktningen af den i land placerade kompassen.

G. I.

ÅNGBÅT, BYGD AF EN SIAMESISK PRINS.

En af de Tidningar, som från Indien sednast ankommit till Europa, meddelar ett sällsamt exempel på de framsteg, som ång-navigation gör inom alla verlds-delar. Frågan är nemligen om en Ångbåt, bygd utan biträde af hvarken någon Europeisk Ingeniör eller arbetare, men af en Prins, tillhörande Kongl. familjen i Siam.

Ur ett bref från Bangkok, hufvudstad i Konungariket Siam, adresserad till Singapore *e free press*, inhemtar man:

”Sedan någon tid hade ett rykte spridt sig, att H. K. H. Prins T. N. Chau-fa Kromakhun Isaret Rangsan var sysselsatt att konstruera en liten ångmachin. Genom de mest ihärdiga bemödanden lyckades det slutligen för Prinsen att komma till målet, och Siameserne hafva nu den tillfredsställelsen att kunna se i gång på floden Menam en Ångbåt, hvars alla delar, tackling, skrof och machineri, blifvit tillverkade här, uteslutande af inhemske arbetare. Detta fartyg har 26 fots längd, $3\frac{1}{2}$ bredd, och dess machin har 2 hästars kraft.

Detta lilla underverk har redan gjort flere resor på floden. Vanligen är det Prinsen, som vid sådana tillfällen sjelf står till rors, beskådad af tusentals förvånade menniskor. Man bör ej undra på, om Prinsen är stolt öfver sin båt; för några dagar sedan lät han den manövrera framför Kungliga palatset, då Konungen i de mest varma ordalag komplimenterade sin anförvandt, förärade honom en dyrbar present, och uppdrog åt Prinsen att bygga en annan Ångbåt,

nog stor att kunna göra reguliera resor mellan Siam och Singapore.

Prinsen mottog uppdraget, och har redan för detta ändamål från Singapore beställt nödige jern- och koppar-plåtar till ångpannorna. Den machin, han redan förfärdigat, är till dess minsta delar ett verkligt mästerstycke, och gör största heder åt denne Kunglige Ingeniör, som i egen person dirigerat arbetet och ej till biträde använt andra arbetare än dem han sjelf bildat och valt bland sitt husfolk.

För icke lång tid sedan kunde man härstädes endast förfärdiga jern-arbeten af det simplaste slag; men till följe af Prinsens uppmuntran, inse nu Siameserne, att de kunna lära sig förarbeta metaller lika väl som Européerne. Hans machin och verkstäder förtjena att af desse beskådas, och Prinsen gör sig ett nöje af att sjelf förevisa dem.

Den kunskap, han äger i metallurgien och konstruktions-vetenskapen, har han mest lärt sig i böcker, och i dessa ämnen äger han ett valdt och väl försedt bibliothek. Han älskar studier med passion, känner väl chemien, har studerat militär- och sjö-taktik, artilleri, navigation, sättet att nyttja nautiska och astronomiska instrumenter &c. Redan har han börjat göra modellerne till sin nya ångmachin; blif således ej förundrad, om ni en vacker dag få se en Siamesisk Ångbåt ankomma på Singapores redd.”

(Annales de la Marine, Juli 1849).

SKILDRING AF AMTETS-KRIGSMANS-KASSANS UPPKOMST
 OCH ÖDEN
 af C. J. H.

Anledningen till stiftandet af en särskild kassa eller inrättning, der gamle och förlamade krigsmän erhöilo ett årligt understöd, måste till en stor del sökas uti den mer utbildade krigs-konsten, och dess olyckliga förmåga att svårare stympta och sarga. Innan ännu eldvapnen blifvit uppfunne, känna vi, att striderne afgjordes med båge och pil, spjut, svärd och nordens farligaste vapen, strids-yxan. Med dessa vapen gäfvos antingen banesår eller sådane, som åter läktes, utan att i allmänhet medföra förlust af lemmar, endast någon gång, dock mera sällan, lamhet. Först sedan eldvapnen kommo i bruk, och artilleriets förhärjande verkningar röntes i fältslagen och sjöstriderne, blef förlusten af lemmar i krig allmännare.

I de äldsta tiderne erfordrades icke något understöd för de ålderstigne krigsmännen. Hvarje besuten man var skyldig och äfven villig att gå i strid. Kriget var årans bana och krigar-yrket den Svenske Bondens yrke. När budkafven gick, var han ej sen att tillreda sina vapen; med fröjd gick han i fält, der omvexlande äfventyr afbröto stugans enformiga lif. Heldre stupade han i striden, än dog stråddöd under sotad ås. Trålarne, hvaribland voro krigsfångar, måste under tiden på hemmanet förrätta jordbruksarbetet. De väpnade stridsmännen voro alla Odal-bönder, sjelfbesutne. Om de föllo, så hade enkan gård och gods

fullt nog att dermed försörja sig och barnen, som uppvexte, för att, när de förmådde föra vapen, i sin ordning åter begynna fädernes bana. Christendomen bröt den vilda kraften. Den förmådde ej att utplåna krigen och de ständiga anledningarne dertill, men med detsamma Bonden ej mer fick bära vapen, och den nya läran predikade frid och försonlighet, samt eldvapnens tillkomst satte den personliga tapperheten i bakgrunden, var det ock slut med det gamla sättet att föra krig, slut med entusiasmen, som endast någon gång åter upplågade, när det blef fråga om att bryta en tyrannisk makt eller att befria fädernejorden från främmande förtryck. Den gamle forntids-kämpen hade räknat ärrn på sitt bröst, och för sina barn och barnbarn omtalat de strider, i hvilka han förvärfvat de ärofulla såren. Huru mycket mindre ära låg ej nu i sådane bevis på tapperhet, då äfven den fege kunde erhålla skott-sår, utan att någonsin hafva, som det hette, sett sin fiende i hvitögat! I gamla dagar ansågs alltid det sår, som gafs på afstånd genom bågs-kott, mindre hederligt, och derföre voro bågskyttarne i hären minst ansedde ibland stridsmännen. "Har du mod, gå din fiende när!" detta var de gamles åsigt; äfven ansågs det höra till årans lag i fordömtima, att en hvar borde få tillfälle att sätta sig till motvärn.

Småningom uppkommo de besoldade krigshävarne, först i mindre skala under Unions-Regenterne, sedermera i vidsträcktare mån, men nödvändige, för att skyndsammare kunna möta och motstå en hastigt inbrytande fiende, innan allmogen kunde hinna uppådas, samlas, utrustas och inöfvas. Sannolikt hafva benådningar och gåfvor ägt rum till de så svårt blesserade af den besoldade hären, att de måst lemna tjensten; men buru egentligen härmed tillgått, innan Pensions-Kassorna inrättades, är ej med säkerhet bekant. En god del af dem, som gjort krigare-kallet till sitt yrke, under medel-åldrens råa tid, torde hafva förstått att genom

plünderingar och byten förse sig, för den händelse, att ålderdomen, i stället för kulan, anträffade dem i ledet.

Detta förhållande har dock ej hindrat, att, särdeles i vårt land, hvarest disciplinen inom krigshären allt sedan Gustaf Adolphi tid var stadgad och sedermera bibehölls, den förlamade och orkeslöse krigaren, som ej kunnat under sin oroliga lefnadsbana förvärfva någon egen förmögenhet, råkade i stort elände, under det landet trycktes genom pålagor till krigens utförande, och således hade svårt att bispringa honom, hvarföre ock slutligen befalet i samråd med gemenskapen började att tänka på inrättandet af en stiftelse, som för framtiden kunde lemna ett nödtorftigt underhåll åt dem, hvilka uppoffrat sina krafter i Rikets tjenst och, antingen i följd af blessurer eller orklöshet, ej längre kunde gagna det allmänna, utan att under tjenstetiden hafva haft annat än sin nödiga bergning, som ej lemnade öfverskott, och hvilka derföre, efter afgången utur tjensten, så vida ej slägt eller vännar förbarmade sig öfver dem, måste gripa till tiggars-stafven, ett öde, som ännu mången gång drabbar den, hvilken under tjenstetiden mindre vårdat sig om sparsamhet, och för hvilken knappa pensioner och gratialer ensamt ej lemna tillräckligt underhåll.

Sålunda blef den Kassa stiftad, hvars välgörande verksamhet nu (1849) fortvarat i 207 år, och hvars stiftelse och öden innefattar åtskilligt af så mycket intresse, att det väl syntas vara värdt att, efter noggrann forskning uti de gamla handlingarne, uppteckna och för Am:ts-Krigsmans-Kassans nuvarande delägare framlägga, samt åt efterlevande förvara.

För att skilja emellan den första, mera oordnade tiden af Am:ts-Krigsmans-Kassans tillvaro, har denna lilla afhandling blifvit delad i 2:ne perioder, hvaraf den första inne-

håller tiden från Kassans stiftelse intill 1783 års Reglemente, den sednare ifrån nämnde år till närvarande tid.

1:a Perioden.

Am:ts-Krigsmans-Kassans öden från grundläggningen till 1783.

Af de gamla handlingarne är oss om Am:ts-Krigsmans-Kassan så mycket bekant, att första grunden till denna Kassa lades i Stockholm, under Drottning Christinas regering, år 1642, af — såsom det i urkunden den 1 Juni nämnde år heter — "Öfver- och Under-Officerare, så väl som gemene "Båtsmän, Bösseskyttare, Timmermän, Snickare, Smeder "m. fl., som under Konungliga Majeståts Vår Allernädigste "Drottning och Frökens samt Sveriges Rikes Amirahitet och "Sjö-Stat tjene", hvilka, "då det oftast händer och sig till-"drager, att somlige, igenom hvarjehanda olycklige tillfällen "varda förlamade, dels råka uti obotelig sjukdom, och en "part, sedan man länge tjent och sig hafver bruka låtit, "blifva med ålderdoms brist och svaghet behäftad, förutan "många och åtskillige andre vedervärdigheters händelser, "som en och annan kan tillstöta och andrabba, och så vida "anfakta, försvaga och kraftlös göra, att man blifver till tjen-"sten oduglig och oförmögen", alltså beslöto, att af hvar Daler i lön, proviant-persedlar eller betings-förtjenst skulle afkortas en fyrk *).

Dessa medel, med tillägg af hvad som uti armbössan hemma och till sjöss kunde inflyta, öfverlemnades åt Am:ts-Bokhållaren att redovisa, och blefvo Holm-Amiralen jemte Super-Intendenten satte till Inspektorer öfver dessa pennningar, men utdelning deraf fick endast ske genom Am:ts-Col-

*) Ett fjerdedels öre eller $\frac{1}{28}$ af inkomsten.

legium, som meddelade den person, hvilken erhöill en gratifikation af denna insamling, "en sedel" till Inspektorerne uppå så mycket, "man finner godt och skälighet honom till "underhåll om året att deputeras".

Den 31 Oktober 1646 förklarade Drottning Christina sig vilja upprätta ett Hospital i Stockholm, hvarest förlamade, svage och vanføre Sjomän borde njuta sitt uppehälle, hvar-till anslogos alla inflytande armbösse-medel vid hamnarne i Sverige, Finland, Lifland och Ingermanland, Pommern och Mecklenburg, "såsom ett evärdeligen till bemälte Hospital "förordnadat deputerat och underhåll". På det att dessa medel likväl måtte komma att utgå till något bestämdt belopp, förordnades 1647 ¹⁾, att af allt inkommande och utgående gods skulle i armbösse-medel erläggas två öre Silfvermynt af hvar 100:e Dalers värde. Stockholms Stad var dock härifrån undantagen. Denna Amiralitetet förunnade förmån utsträcktes ytterligare 1648 ²⁾, då 1500 Daler Silfvermynt årligen anslogos till Hospitalet af Kronans räntor, samt Öfver-Ståthållare-Embete anbefaldes att utse en tjenlig plats på Ladugårdslandet till Hospitals-tomt. Det vill likväl synas, som hade armbösse-medlen föga ordentligt blifvit till Kassen levererade, enär Am:ts-Collegium gjort åtskillige anmälanden och påminnelser i sådant afseende, och 1660 ³⁾ förklarade Kongl. Maj:t, "att hvad Kronan finnes skyldig, skall riktigt blifva erlagdt och kontanteradt". Staten började då redan att anlita Kassen, ty 1661 lånte Kronan 36,533 Daler Silfvermynt, emot 6 procents ränta, att utgå af post-medlen. Detta var en på den tiden icke obetydlig summa, och då räntan ej kunde åstadkommas, så tillät Kongl. Maj:t, genom Resolution den 9 December 1662, att Amiralitetet fick

¹⁾ Kongl. Brevet den 30 Mars 1647.

²⁾ Kongl. Resolutionen den 10 Februari 1648.

³⁾ Kongl. Brevet den 13 December 1660.

immission i så många gods i Nordlanden, som årligen kunde afkasta 6 procents ränta på ofvannämnde kapital, tilldess att sjelfva hufvudstolen blefve återbetald. Denna immission blef dock aldrig utaf, emedan Kammar-Collegium förklarade, att godsens ränta redan vore disponerad, hvarföre Kongl. Maj:t tillkännagaf sig vilja för år 1663, "om någon möjlighet tillåter", af andra räntor utse betalningen; och hvad de 1500 Dalerne årligen till Hospitals-Kassen vidkom, så förklarades nådeligen, att de skulle följa, "när Kongl. Maj:t pröfvar dess Stat sådant tåla och medgifva", och vid detta löfte synes det hafva stannat, ty hvarken finnes Kronan hafva blifvit debiterad för de utlofvade 1500 Dalerne, ej heller desse någonsin, enligt Kassans räkenskaper, vara influtne.

Amiralitetet kom ock i skuld till Kassen, på det sätt, att Kassen hade ett Ombud i Stralsund, som ifrån hamnarne i Pommern, Mecklenburg och Bremen inkasserade armpeningarne; samma Ombud var ock Kronans Agent för ekevirks-uppköp, hvarföre de i Tyskland influtne medlen, "till besparing af lage", användes att betala ekevirket, hvaremot Kassen erhöill eller skulle erhålla reimbours af Amiralitets-Stats- och Kammar-Kontoret.

I ett bref till Kammar-Collegium den 26 Februari 1680 förbehåller Konung Carl XI detsamma, att medlen ej riktigt ingått, och gifver befallning, att allvarligen tillsäga "så väl "Räntemästaren *) som General-Tullförvaltaren samt flere "vederbörande i alla provincier, som Armbösse-medlen för "det året eller på annat sätt toucherat hafva, att de sig "hädanefter med dem i ingen måtto befatta skole, utan låta "dem under deras disposition, som Amiralitetet derom be- "ordrandes varder". Då likväl någon liqvid af de lånte medlen ej afhördes, ingick Am:ts-Collegium med nya på-

*) Kassörerne kallades i början för Räntemästare.

minnelser om betalning, och genom Kongl. Brevet den 1 Mars 1680 anbefaldes Kammar-Collegium att utse några vissa medel, hvarigenom kapitalet med dess intresse måtte ofördröjligen varda erlagdt, och så framt medlen till Kronans tjänst vore använde, "borde Collegium om behörig refusion "vara bekymrad, men finnas Inspektorer och Tullnärer till "Armbössan vara skyldige och medlen hos dem innestående, "så procederas genom lag och execution"; och som aflidne General-Tull-Direktören, Kammar-Rådet Drakenhjelm befunnits till Armbössan vara skyldig 18,600 Daler Silfvermynt, eller snarare derföre stannat i balans, så anbefalde Kongl. Maj:t genast immission i den aflidnes arfvingars gods i Småland, uti Norra och Södra Möre Härader, samt dess stenhus i Calmar. Kongl. Maj:t förklarade ock, genom bref den 20 Mars 1680, att då de af Kronan 1661 lånte 36,333 Daler med 6 procentis ränta derå, nu uppgingo till 72,243 Daler 29 öre, så skulle Kammar-Collegium söka att skaffa betalning, hvaremot Am:ts-Collegium anbefaldes, att när summan af Kronans och Drakenhjelm's skuld blefve ersatt, detsamma skulle, i dåvarande frångmål, taga hela beloppet 90,843 Daler 29 öre till låns, emot vederbörligt intresse, då Kassan skulle få sin återbetalning, när Riksdags-bevillnings-medlen utföllo. Intetdera skedde. Kassan fick ock äfvenledes 1682¹⁾ införsel uti, eller rättare arrendet af godset Werder i Estland, i afräkning å Kronans skuld. Detta gods innehades först af en Major Bullring och sedan af dess arfvingar, deribland Öfversten W. A. v. Schlippenbach, som gaf i arrende eller afgäld 350 *Rb.* Specie och 16 $\frac{1}{2}$ läster Spanmål, hälften Råg och hälften Korn, efter 17 $\frac{1}{2}$ *Rb.* Specie per läst Råg och 14 *Rb.* Specie per läst Korn²⁾. Sedermera öfverlemnades,

1) Kongl. Brevet den 1 Mars 1682.

2) Så vida Riga-lästen var lika med hvad den nu är, beräknad i Svenskt mått till 18 tunnor f. m., utgjorde detta pris för 1 tunna Råg cirka 1 Rdr Specie och för 1 tunna Korn 36 sk. Specie; således kostade då 1 tunna Råg 2 Rdr 32 sk. Banko och 1 tunna Korn 2 Rdr Banko.

des, genom öppet Kongl. Bref den 6 Februari 1685, godset Werder med tillydande ägor och lägenheter till Am:ts-Krigsmans-Kassan, med tillägg, att inkomsterne skulle i evärdeliga tider stå under Amiralitetets disposition.

Utom de Armbösse-medel (2 öre af 100 Dalers värde), som den 30 Mars 1647 blifvit påbjudne att af alla fartygs laster utgå, erlades vanligen någon frivillig afgift i Armbössan, hvilken inkomst genom Kongl. Brevet den 20 Mars 1680 äfven tillerkändes Kassan, och bestämdes att utgå till ett öre Silfvermynt af hvarje fartygets lästetal, både vid in- och utgåendet, och i följd deraf fick denna inkomst sedermera benämningen: "*Läst-armpenningar*".

Ännu hade Kassan ej fått någon annan benämning än *Amiralitets-Armbössan*, ooh då 1681 med Kassan gjordes ett tomt-byte å Kongl. Djurgården, bekräftades detta byte genom Kongl. Brevet den 18 April s. å. sålunda: "att "Am:ts-Armbössan för dess till refusion och vederlag erhållne "tomt å Djurgården nu och i tillkommande tider, utan hinder "och turbation, tillförsäkras, att densamma skall blifva i Arm-bössans fria händer och disposition".

Det första "*Reglemente för Kongl. Amiralitets-Armbössan*" utfärdades af Am:ts-Collegium den 29 April 1681. Detta Reglemente var helt kort. Det upptager ej högre grad än Kaptens, hvilken undfick såsom förlamad 180 Daler om året och såsom orkeslös 144 Daler Silfvermynt. Hvad, som i detta Reglemente bör fästa vår uppmärksamhet, är den ringa skilnad, relativt till närvarande förhållanden, som ägde rum emellan de högres och lägres pensioner. All gemenskap fick såsom förlamad 36 Daler och såsom orkeslös 24 Daler Silfvermynt. Dock fingo Rote-Båtsmännen, för ålder och orkeslöshet, icke någon pension af Kassan. Rote-Båtsmannen var Svenske Bondens tjänstförrättare i kriget; Rote-hemmanet

borde alltså föda honom på ålderdomen. Detta synes hafva varit principen. Den ännu gällande föreskriften, att enkor och barn efter i Rikets tjenst onkommen gemenskap erhålla nådegåfvor under 5 år, var först stadgad i detta äldsta Reglemente, men gälde då för alla enkor och barn, hvilka ej erhöllo gratialer längre än under 5 års tid. En annan föreskrift, som nu ej finnes, var den, att om Officerare gingo i främmande vänskaplig makts tjenst och derunder blefvo blesserade och förlamade, så undfingo de pensioner, enligt stadgandet i Reglementet: "likasom de uti Hans Kongl. Maj:ts tjenst sådane deras valeurs tecken undfångit och tagit hade".

Till Am:ts-Collegium, som äfven för Flottans räkning hade lånt af Kassans medel, och vid 1684 års slut var skyldigt 79,965 Daler Silfvermynt, skref Konung Carl XI påföljande året ¹⁾: "WI hafve sett hurusom J förlidet år hafven angripet Krigsmans-Cassan, och tycka WI aldeles intet väl vara, att röra de fattiges medel, ehvad tarf ock å färde år".

Af Kassans äldre Hufvud-böcker inhemtas, att Amiralitets-Staternes bidrag, som benämndes: "Fjerdedels Öres contributionen", icke i behörig ordning inlevererades till Kassan. Ej en gång någon räkning å beloppet af denna afgift ingick, utan finnes i alla Hufvud-böcker intill 1684 ²⁾ ett blankt conto för Fjerdedels Öres contributionen, hvori det heter: "Kongl. Amiralitetet debiteras uti nästföljande års Bok för innevarande års contribution, efter man till dato intet besked derom kunnat erhålla". Ändtligen finnes i 1684 års Hufvud-räkning afgiften debiterad, efter en af Kamreraren Gripenklou afgifven Liqvidations-räkning, ifrån och med 1676, i hvilket conto samma afgift är för hvarje år, intill 1680,

¹⁾ Kongl. Brevet den 12 September 1685.

²⁾ 1683 års Hufvud-bok.

påförd, då den upphör, och 1 procents-afgiften (Centonalen) med år 1681 vidtager, och debiteras till och med för 1683. För året 1675 synes alltså intet Am:ts-Staternes bidrag hafva kommit Kassan till godo, och huru det förut tillgått, kan ej utrönas, emedan någon äldre Hufvud-bok än för år 1675 ej finnes. 1684 debiterades alltså på en gång 8 års bidrag med 13,152 Daler, men med bokföringen följde dock inga penningar, utan påfördes Kongl. Stats-Kontoret 9,341 Daler, och Kongl. Rådet, General-Amiralen Grefve Hans Wachtmeister 3,811 Daler af nämnde summa, för att ingå i liqvider med Kronan, som sannolikt allt dittills begagnat dessa medel. Emedlertid måste erkännas, att Arm- och Last-arpenninge-medlen var en inkomst, tillräckligt stor att ensam rikta Kassan, ty denna intrad uppgick under de äldre tiderne till 3 à 4 gånger mer än alla Kassans utgifter, ja ett år ända till 39,000 Daler, eljest vanligen till omkring 30,000 Daler, så länge ännu Finland, Lifland, Estland, Ingermanland, Pommern och Mecklenburg tillhörde Svenska Kronan, ty dessa länder inbragte emellan $\frac{1}{3}$ och hälften af hela inkomsten. Räntefoten var ock obegränsad, hvarföre utlåning skedde emot 12, 10 och 8 procent, hvilket sistnämnde var den vanliga räntan på större summor. Sedan Vexelbanken inrättades, insattes der betydligare belopp, emot 6 procents ränta. I följd af det uppkomna penninge-ockret, utkom likväl 1687 ett Kongl. Intresse-Plakat, hvarigenom räntefoten bestämdes till 6 procent för alla lån.

Enligt förut nämnde äldsta Hufvud-bok af år 1673, var Kassans kapital då stigit till en summa af 193,810 Daler Silfvermynt, hvilket efter 1664 års myntfot utgjorde 119,268 *Rb.* Silfver Specie eller i Banko, efter 1830 års lag något öfver 318,000 *Rb.* Banko *).

*) Silfver-Riksdalern efter 1664 års myntfot innehöll 534 $\frac{2}{3}$ ass finsilfver, lika med Riksdalern enligt 1776 års myntlag, men efter

Föga aktning synas vederbörande på dessa sjelfrådhets-tider hafva hyst, äfven för den stränge Konung Carl XI:s påbud och befallningar, ty uti ett Kongl. Bref den 6 Maj 1691 nästan beklagar sig Majestätet deröfver, att dess bud och befallningar om Armbösse-medlem icke blefvo efterkomne af Tull-tjenstemännen, men något allvarligt mått och steg deremot, eller till bestraffning af de felande, synes ej hafva blifvit vidtaget, utan det påböds endast, att när någon ej i rätt tid levererade penningarne, så skulle "hvarje half-år" derå beräknas ränta à 6 procent, och till Capitalet läggas, "och sedermera genom vederbörande Executörer exequeras" och uttagas".

Kassans ärenden och redovisningen hade i begynnelsen blifvit bestridde af Amiralitetets ordinarie Tjenstemän *), men under det Am:ts-Kassören Petter Fougman emot arfvode af 300 Daler Silfvermynt skötte den så kallade Am:ts-Armbössan, funno vederbörande nödvändigheten påkalla en särskild Tjensteman för denna Kassa. År 1679 hade Fougman emottagit tjensten, och enligt fullmakten eller förordnandet lofvat "att sysslan förrätta, som han det för Gud, Collegio och hvar ärliger man tryggeligen kunde och ville ansvara". Enligt instruktionen synes ej ännu någon ordentlig kontroll på den snart sagdt ende Tjenstemannen vid Kassan hafva funnits. Honom var väl förbjudet, att utan Am:ts-Collegii tillstånd något af Kassans tillgångar utlåna och disponera, men sådant skedde icke desto mindre, utan

1830 års 530 $\frac{9}{10}$ ass. En Riksdaler Specie hade 52 öre och 1 Daler Silfvermynt 32, efter 1664 års myntfot; således var 1 Daler = $\frac{9}{13}$ Rdr Specie eller 1 Rdr 31 sk. Banko. Denna höga värd föll likväl snart, och efter 30 år var Dalerens värde endast $\frac{1}{2}$ Rdr Specie eller 1 Rdr 16 sk. Banko.

*) Amiralitetets Stat upptog intill 1686: "en Casseur, som tillika har Armbösse-medlem om händer".

att Collegium på flere år synes hafva fästat uppmärksamheten deruppå. Pröfningen af säkerheten för de utlånte medlemmen berodde ock helt och hållet på Kassören, ty hans instruktion innehöll, att när Am:ts-Collegium samtyckt, att han fick något utlåna, då skulle han "försäkra sig om nöjaktig underpant, enkannerligen uti guld, silfver eller andre dyrbara varor, samt faste stenhus, men ej uti gårdar af träbyggnader i Stockholm, som af våldel lätteligen kunna uppbrännas".

Öfver-Kommissarien Gabriel Hillethan hade 1685 gjort flera anmärkningar emot Fougmans räkenskaper, men dessa anmärkningar synas haft afseende på eftersatte redovisningar, härledde från den dubbla befattningens alltför hopade göromål, ty man kan eljest ej förklara, att när, nämnde år *), Krigsmans-Kassan blef skiljd ifrån Am:ts-Kassan, Fougman likväl blef Kassans förste *Räntemästare* med 800 Dalers lön. Han fick då en Kongl. Instruktion, som något inskränkte godtyckligheten i denne Tjenstemans åligganden; men snart förspordes åter, att Fougman, utan Kongl. Collegii tillstånd, utlånt kapitaler till private personer emot osäkra panter, hvarföre ock han och hans kautionsister gjordes ansvarige för desse låns inkassering, och blef han derpå år 1688 från tjensten skiljd. Collegium fick särskildt betala den person, som uppgjorde flere års eftersatte hufvud-redogörelser, hvarföret en kassa-brist af 16,073 Daler hos honom förefanns.

Genom Kongl. Resolution och Förklaring den 24 Febr. 1688 stadgades, att alla de stridigheter, hvaruti Am:ts-Krigsmans-Kassan, i följd af penningelån eller eljest kunde råka, antingen med låntagare eller kautionsister, skulle immediate upptagas och afgöras i Svea Hof-Rätt, hvad sak det vara månne, på samma sätt "som med Banco-tvistigheterna ägde

*) Kongl. Brevet den 14 September 1685.

"rum, så att de nedrigare Rätterne sig dermed ej befatta "måtte". Denna rättighet torde hafva tillkommit derföre, att Kronan, flere af Kongl. Råderne och andre höge Embetsmän voro Kassans störste gäldenärer.

Am:ts-Collegium hade af förhållandet med Fougman insett nödvändigheten att lemna den speciela kontrollen öfver denna Kassa åt någon särskild person, på hvilken Collegium kunde förlita sig, och föll med sitt val på Öfver-Kommissarien, sedermera Landshöfdingen Salomon von Otter, som 1690 anmodades att öfvertaga inseedet öfver Krigsmans-Kassan.

Emedertid hade Ombud för indrifning af fordringarne blifvit antaget, isynnerhet för de fordringar, som Räntemästaren Petter Fougman, utan säkerhet, utlånt. Till detta Ombud utsågs Härads-höfdingen Sven Adlerstjerna, som för sitt besvär år 1692 erhöll en föräring af 5,000 Daler Silfvermynt.

På det lån, som Kongl. Maj:t och Kronan tagit af Kassan, beräknades ej, såsom på andre lån, ränta på ränta, utan endast års-räntan, som utgjorde 2,015 Daler; men som denna ränta aldrig liqviderades, utan ökade skulden, hade denna 1692 stigit till 78,217 Daler och Kongl. Amiralitetets skuld till 81,190 Daler. Då skref Konungen den 12 September nämnde år till Am:ts-Collegium ett bref med uttryckligt förbud, att ej för Kronans räkning använda något af Am:ts-Krigsmans-Kassans medel, med de orden: "viljandes WI för ingen del veta af något lån utaf Krigsmans-Kassa-medlen, emedan WI, med Vår stora skada, nu efteråt hafva funnit, hvad olägenhet de förra gjorda lånen oss hafva förorsakat, genom det att man gjort demsamma, och sedan aldrig dragit bekymmer om deras förnöjande, utan komma de oss nu efteråt till största last, börandes be-

mälte medel bibehållas oförryckte till de usus, hvartill de äro anslagne, och ingalunda förryckas, ehvad nöd ock kan påkomma, eftersom WI ock härmed förklare, att den skall blifva oss derföre responsabel, som utom vårt expresse tillstånd, understår sig något deraf att förrycka, oakadt hvad nödvändig förevändning han dervid kan hafva att förebära".

Utom den Räntemästare, som för Kassan var antagen i Stockholm, hade år 1691 redan en särskild Kassör måst anställas i Carlskrona.

Ifrån Am:ts-Collegium öfverflyttades år 1692 Am:ts-Krigsmans-Kassans administration på det då inrättade *Am:ts-Stats- och Kammar-Kontoret*, som egentligen utgjorde en utbrytning af Am:ts-Collegium. Öfver-Kommissarien bibehöll dock special-inspektionen. På dennes förslag inrättades år 1695 i Carlskrona ett Pantlåne-Kontor, för att fruktbargöra Am:ts-Krigsmans-Kassans kapitaler, emedan svårighet för Kassan började uppstå, att få sina penningar utlånte, utöfver hvad Riksbanken emottagit eller 100,000 Daler, helst ytterligare 50,000 Daler, som blifvit i Vexelbanken insatte, ej gäfvos någon ränta. På jordagods fick Kassan ej något utlåna "för hvarjehanda tillstötande gravationer och osäkerhets skull". I detta Pantlåne-Kontor utlemnades medel, emot pant af guld, silfver, koppar och tenn. I förslaget till denna inrättning nämnes, att Carlskrona då (1693), endast 15 år efter första början till dess anläggning, vore näst Stockholm, en af de folkrikaste städer i Sverige *). Ett skäl för inrätt-

*) Af de gamla Hufvud-böckerne på 1600- och början af 1700-talet visar sig, att näst Stockholm och Götheborg inflöt det största belopp af Arm- och Last-armpenningar från Carlskrona af alla Svenska hamnar, ja till $\frac{1}{2}$ belopp emot Götheborg, hvilket antyder en vida lifligare sjöfart då, än nu för tiden.

ningen af denna anstalt uppgifves ock vara, att Borgrarne skoningslöst behandlade Kronans Handtverkare och Daglönare, som voro tvungne att borga sine förnödenheter hos dem, tilldess de kunde med sin månads-lön erlægga betalningen, men om de ville förskaffa sig penningar, skedde det med stor gravation och visst intresse för hvar vecka, att detta ocker på ringa tid, ja inom året öfvergick kapitalet.

Till Filial-Kassan i Carlskrona, som snart blef Hufvud-Kassa, ingingo alla inkomster ifrån städerne söder om Westervik, äfvensom ifrån Pommern och Mecklenburg.

Sedan Am:ts-Collegium förut, år 1690, anmodat Öfver-Kommissarien Sal. von Otter att hafva öfverinseende öfver Kassan, blef han 1696 genom en "Kongl. vocation" förordnad till Inspektor öfver Am:ts-Krigsmans-Kassan, med skyldighet att hafva inseende öfver Kassans förvaltning och de Betjente, som dervid voro anstälde, hvarföre honom tillades en aflöning på Kassans Stat af 400 Daler Silfvermynt eller 200 *Rb.* Silfver Specie.

Nämnde år, 1696, erhöil Kassan sin första egentliga Aflönings-Stat. Den upptog:

Öfver-Kommissarien, som Inspektor	400 Daler.
1 Råntemästare i Stockholm	800 —
1 Skrifvare för Gratialisternes aflöning dito	300 —
1 Skrifvare för bokslut och korrespondens	250 —
1 Kassör i Carlskrona	450 —
1 Kontrollör derstädes	250 —
1 Kassör i Riga	200 —
1 Kassör i Pommern	100 —
Tillsammans 2,650 D:r Smt *).	

*) Denna Stat uppgick således till nära lika med den nuvarande, ty efter $1\frac{1}{3}$ Rdr B:ko per Daler Silfvermynt utgick då 3,533 Rdr 16 sk. B:ko, och nu utgå 3,950 Rdr B:ko, utom Vaktmästarens lön.

Det gamla af Am:ts-Collegium utfärdade Reglementet för Amiralitets-Armbössan efterföljdes den 28 April 1696 af det första *Kongl. Reglementet för Am:ts-Krigsmans-Kassan*. Alla Kassans medel tog Kongl. Maj:t under sin egen disposition. Inga gratialer, ej en gång till gemenskap,ingo utdelas utan Konungens tillstånd. Äfven detta Reglemente upptager ej högre grad än Kaptens. Pensions-beloppen voro lika som uti 1681 års Reglemente. Den, som mistat någon lem eller eljest fått någon svår blessur, som dock ej hindrade personen att tjena, kunde få pension, ehuru han fortfor att vara i tjenst; men pensionen ökades icke, om en sådan i tjenst varande pensionär tjente sig upp till högre charge. — I sammanhang med detta Reglemente utfärdades den 11 Maj samma år en Kongl. Förordning om alla Krigsmans-Kassans inkomster, hvilka då bestodo i följande:

Arm- och Läst-penningar, den betydligaste inkomsten, som uppgick till omkring	25,000 Daler.
Armbösse- och bötes-medel på Örlogsfartygen	
dito	100 —
Armbössor vid Kassorna, i hvilka Leveranter, somingo betalning för leverans-räkningar, borde uppmanas att gifva någon frivillig gåfva. (På många år inflöt intet, men slutligen inkom något från Pommern) . .	— —
Centonal, 1 procent, af alla, utom lägsta gradens Under-Officerare	1,200 —
Avancements-penningar, 2 procent	100 —
Af- och Tillträdes-afgift, vid köp af Rusthållshemman i Blekinge och Södra Möre. Tillträdes-afgiften 2 Daler, afträdes-afgift 1 Daler 16 öre. (Denna Titel inbragte i början intet, men sedan 1702 cirka) . .	50 —
Inskriftnings-penningar, af Båtsman 1 Daler och af fördubbling 16 öre	160 —

Sakören och böter vid Am:ts-Krigs-Rätten . . .	40 Daler.
Böter af Rusthållare, som uteblefvo vid General-mönstringar, 2 Daler	36 —
Intraderne af godset Werder i Estland, i af-räkning å intresset på de af Staten lån-tagne medel	1,294 —
Intraderne af Drakenhjelmiska godsens i Calmar Län, jemte ett Stenhus ¹⁾ i Calmar Stad	150 —
Arrende af Djurgårds-platsen, som till Båtsmans-Hospital blifvit upplåten	150 —
Intresse på de utlånte medlen	9,000 —
hvilket utgjorde en ungefärlig årlig inkomst af 37,280 D:r Smt.	

Påföljande året (1697) sammanslogos de båda särskilda Kassorna i Carlskrona: Kassan för Gratialisternes ²⁾ aflöning och Pantlåne-Kassan, hvilka ifrån den tiden ställes under en Kassör.

För att låta åt Kassan förfärdiga ett eget Sigill, behöfdes Kongl. Maj:ts tillstånd, gifvet i Kongl. Resolution af år 1696.

På 1700-talet började Kassans inkomster att till en del ännu mer oregelbundet ingå. Arm- och Last-armpenningarne förminskades först genom Carl XII:s krig och derefter genom Östersjö-provinsernes förlust. Centonalen redovistes ofta ej på flere år, och redovisningen vid Kassan lärrer äfven varit oordentlig, ty Hufvud-böckerne äro daterade

¹⁾ Stenhuset i Calmar begagnades i början till Amiralitets-bus, och påfördes då hyra med 56 Daler årligen; men sedermera gaf det ingen inkomst, emedan, såsom det uppgafs, "ingen fanns, som det "hade nödigt att hyra".

²⁾ "Gratialister" benämndes i de äldre tiderne alla, så väl pensions-tagare som enkor och barn.

6 à 7 år efter redogörelse-året. Staten, som hade låntagit betydliga summor, betalade aldrig någon ränta. Kongl. Maj:t och Kronan var, genom 6 procents ränta, lagd till kapitalet, år 1712 skyldig 118,333 D:r Smt. Amiralitetet, som endast å en post af 2,269 Daler påfördes ränta, gäldade 83,914 — — och Kongl. Am:ts-Stats- och Kammar-Kontoret, som påfördes ränta å somlige poster, utan att den någonsin liquiderades, var skyldigt 234,178 — — Stats-Kontoret, som uppburit de 1684 debiterade Am:ts-Staternes bidrag för flere äldre år, hade hvarken betalt kapitalet eller derå blifvit påförd ränta 9,341 — —

Sammanlagd Statens skuld 445,766 D:r Smt.

Am:ts-Stats- och Kammar-Kontorets skuld hade först betydligare ökats 1699, då det låntog 77,500 Daler af de för Kassans räkning i Banken insatte penningar. Det var också lätt för detta verk att åtkomma Kassans medel, då den samma stod under dess omedelbara Styrelse. Skuldsättningen fortsattes sedan på ett för denna Kassa ruinerande sätt. 1710 upptogs 4,000 Daler, 1712 låntogs 7,000, 1713 åter 3,500, 1714 1,000 Daler, 1716 4,500 Daler, och dessutom indlytande Last-armpenningar i Pommern.

Tillståndet i landet måste hafva varit högst nedslående, då man tog sin tillflykt till sådana medel, som nu följde. Sedan man för året 1710 afdragit i kontribution till Staten 5:e penningen eller 20 procent af alla löner och gratialer, och Kassans betydligaste kapitaler blifvit anlitade af Statsverket, utan att gifva någon afkastning, måste man 1713 gripa till den utväg, att en tredjedel af alla Gratialisters pensioner, utan undantag, innehöllos, emedan Kassan ej kunde tåla vid att utbetala beloppen till fullo, dock skulle

de utgå, när bättre tider inträffade, och Gratialisterne hade dem emedertid till godo *). Vidare föreskrefs genom Kongl. Brevet, dateradt Stralsund den 6 Juni 1715, att, i anseende till Gratialisternes, genom kriget så ökade antal, att utgifterne gingo till omkring 3,000 Daler öfver inkomsterne, borde ifrån pension uteslutas: 1:o de, som i Kronans tjenst ej mistat arm eller ben, eller blifvit förlamade; 2:o de, som ej voro så orkeslöse, att de ju med arbete sig kunde försörja; 3:o de, som hade egen förmögenhet, och 4:o de enkör och barn, hvilkas män och fäder ej omkommit i Kronans tjenst. Dessa åtgärder måste synas besynnerliga, om man kastar en blick på Kassans kapital-konto i dessa års Hulvud-böcker, ty då finner man nämnde år 1715, att Kassans kapital var 1,018,867 Daler Silfvermynt, och att alla utbetalningarne uppgingo till endast 20,137 Daler, men inkomsten deremot till 42,179 *Rb.* Förhållandet är dock lätt utredt, när man betänker, att intressen bokfördes på både en del stats-skulder och en mängd private personers, som aldrig ingingo, utan endast syntes på papperet, ökade de osäkra fordringarne och i samma mån Kassans osäkra kapitaler.

År 1716 hade Carolinens värde blifvit fastställt till $\frac{1}{4}$ högre än förut, eller ifrån 40 till 50 öre Silfvermynt, hvarföre Am:ts-Stats- och Kammar-Kontorets skuld-summa i denna proportion ökades, för den del af fordringen, som blifvit utlånd i nämnde myntsort, hvarigenom skulden vid detta års slut blef 316,840 Daler Silfvermynt. År 1718 hade en särskild Kongl. Upphandlings-Deputation tillkommit, som emot Rikens Ständers obligationer fick af de i Vexelbanken för Kassans räkning insatte medel låntaga 21,750 Daler i Specie-mynt à $2\frac{1}{2}$ Daler på Specie-Riksdalern, och vidare förvexlades 7,690 Daler i redbart mynt, emot mynt-tecken,

*) Denna våldsamma åtgärd fortfor ända till den 1 Juli 1719.

för hvilken vexling i böckerne skyllrar en avans à 12 proc. Hvarje Riksdaler Specie betalades med 18 Daler i mynt-tecken (eller 18 koppar-rundstycken).

Genom Drottning Ulrica Eleonoras bref den 29. Nov. 1719 tillades 5 års gratialer åt hustrur och barn till Under-Officerare vid Flottan, som blifvit tillfångatagne i Danmark, "men af Danskarne sedan till Venetianerne bortsålde".

Den allt mer öfverhandtagande finansiella oredan ledde till en mängd nödfalls-utvägar, hvaribland den, att utarrendera tullarne i sjöstäderne, icke var ibland de sämre, emedan Staten, utan tvifvel, blef af Tull-tjenstemännen bedragen på inkomsten. Med år 1715 hade enskilt städer börjat arrendera tull-intraderne, och Krigsmans-Kassan erhöi ifrån dem, i ersättning för Last-armpenningarne, ett visst belopp. Slutligen tillvägabragtes ett ordentligt bolag, under namn af General-Tull-Arrende-Societeten, som öfvertog inkasseringen af tull-intraderne, och derföre betalde Kronan en viss summa, samt, i stället att redovisa Last-armpenningarne till Krigsmans-Kassan, godtgjorde henne 10,000 Daler årligen i ett för allt, hvarmed Kassan måste vara belåten, emedan denna inkomst nedsjunkit vida under nämnde belopp. Detta börjades med år 1727. Pommern och Mecklenburg redoviste likväl på samma sätt som tillförne.

År 1724 stadgades i allmänhet, att den, som hade lön å Stat, fick ej behålla någon pension utur Kassan, då ställningen sådant ej vidare medgaf *). Samma år förordnades

*) Kongl. Brevet den 16 Januari 1724. Nu indrogs för Vice-Amiralen Nils Ehrenschöld en pension af 375 Daler, emedan han var i tjenst vid Flottan; för Kapten Billinggren, som hade 180 Daler, minskades pensionen till 60 Daler, derföre att han aldrig tjent till sjös; för Kapten Gyllenskruf indrogs pensionen helt och hållet, af det skäl, att han hade egendom nog, att utan pension kunna subsistera, och för Öfver-Skepparen Trolles hustru indrogs ett gratial af 84 Daler, derföre att man fått underrättelse, det mannen lefde och var i Holländsk tjenst, o. s. v.

af Kongl. Maj:t, "att någon i processen erfaren man skulle antagas, att infordra och till slut bringa de stora och an-senliga balancer, som Am:ts-Krigsmans-Kassan, så hos Kro-nan, som private ägde att fordra", med löfte att erhålla 10 procent af hvad som kunde indrifvas, ett arfvode, som nogsamst bevisar, huru föga man trodde på någon likvid för dessa gamla fordringar ¹⁾.

Archlimästarne hade, ända till 1722, varit frie från af-gifter till Kassan, men blefvo då, vid en löne-förhöjning, genom Kongl. Brevet den 6 Februari n. å., ålagde att betala centonal. Gratialerne till enkor efter i Kronans tjänst omkomne Båtsmän nedsattes från 36 Daler till 12 Daler årligen.

En ny Stat för Kassan blef fastställd den 5 Maj samma år, då många inskränkningar skedde ²⁾. Den lyder:

1 Inspektor i Carlskrona	650	D:r	Smt.
1 Kassör derstädes	400	—	—
1 Råntemästare i Stockholm	400		
med Skrifvare-hjelp	100	500	— —
1 Kassör i Pommern	50	—	—

Från denna tid verkställdes bokslutet i Carlskrona, som alltså blef Kassans hufvud-station.

Som de Drakenhjelmiska godsen inbragte så obetydlig ränta, beslöts att sälja dem på offentlig auktion. Detta

¹⁾ Något inkasserades väl, men arfvodena till Ombudsmännen upp-frätte de smulor, som händelsevis bergades. Så erhöil Revisions-Sekreteraren Hjelmstjernas enka en gratifikation af 6,000 Daler Kopparmynt, för det mannen i listiden indrifvit några Kassan till-hörande fordringar.

²⁾ Emedlertid måste extra bidrag snart beviljas, och 1735 erhöil Inspektoren och Kassören hvardera en Skrifvare till biträde med 150 Dalers lön, och Inspektoren undfick dessutom för den förlutna tiden en gratifikation af 600 Daler.

verkställdes 1728. Egendomen bestod af $4\frac{3}{4}$ mantal Frälse samt 2:ne utjordar. Amiralen Carl Ruth inropte godset för 2,400 Daler Silfvermynt, ett pris, som äfven för den tiden synes hafva varit särdeles fördelaktigt.

Nu börjades de maktägande Riksens Ständers Rege-mente. Kassans i Lånebanken insatte medel "togo och an-vände" (enligt ordalydelsen i Kongl. Brevet den 4 Februari 1745) Ständerne år 1731, utan förfrågan derom, såsom lån för Ständernes räkning, "till lisa i Rikets bekymmersamma "ställning" ¹⁾. Summan utgjorde 357,000 Daler Silfvermynt, hvarå lofvades $4\frac{1}{2}$ procents ränta, och med garanti af Stora Sjtullen. Räntan betalades väl, men i stället att liqvideras i godt mynt, erhöills koppar-plåtar med 16 procents lage, hvarpå Kassan betydligt förlorade och hvaröfver Am:ts-Collegium hos Kongl. Maj:t förde klagan, men fick till svar, att låta sig dermed nöja.

Sekreta-Utskottet fattade samma år det beslut ²⁾, att Am:ts-Krigsmans-Kassan skulle till Wadstena Krigsmanshus-Kassa, ifrån och med år 1732, intill påföljande Riksdag, år-ligen såsom lån aflåta 5,000 Daler Silfvermynts räntor mot-svarande belopp, emedan, efter krigets slut, så många Gratialister vid Arméen tillkommit, att Staten måst upplåta betydliga hemmantals-räntor till Gratialisternes aflöning, hvilka räntor nu på det sätt skulle indragas, att båda Kassorne gemensamt erlade 10,000 Daler i hemmantals-räntor mot-svarande summa, af deras ofruktbara kapitaler, till Gratiali-sternes aflöande, hvarigenom de disponerade hemmantals-räntorne till Statsverket åter indrogos. I 2:ne år fick Kas-san sålunda utbetala $6,666\frac{2}{3}$ Daler Silfvermynt om året, utan att Kassan derpå undfick någon ränta; endast då fram-

¹⁾ Äfven Wadstena Krigsmanshus fick släppa till sina medel.

²⁾ Kongl. Brevet till Am:ts-Collegium den 6 Juli 1731.

deles åren 1738 och 1739 ekar faldes på krigsmanshus-hemmanen för Amiralitetets räkning, fick Wadstena Krigsmanshus qvitta och afskrifva 1,215 Daler, som Amiralitetet i stället öfvertog ¹⁾).

Allt detta skedde, under det Kassans egne Gratialister ej utbekommo den tredjedel af deras gratialer, som innehölls emellan åren 1713 och 1719, till ett belopp af 21,502 Daler, och hvilkas utbetalning först anbefaldes år 1737 ²⁾; men för alla dem, som under tiden afidit, tillåts beloppets afskrifvande, eller med andra ord, insattes Kassan till arfvinge, och på detta sätt afskrefs genast 15,794 Daler, eller mer än $\frac{2}{3}$ af hela fordrings-beloppet.

När Kassan sålunda alltjemt var en grufva åt Statsverket, kan man ej så mycket undra öfver, att de enskilte tyckte sig ock kunna draga strån från samma bo. Ett Kammar-Råd Grundelstjerna hade på 1720-talet å Djurgårds-Hospitals-platsen inkräktat en del, och derpå byggt glasbruk m. m., utan att till Kassan betala den ringaste afgift, hvarföre Inspektoren slutligen år 1733 härpå gjorde anmärkning ³⁾. Samma år klagades deröfver, att i af- och tillträdes-afgift för köp af Rusthålls-hemman i Blekinge och Södermöre nästan intet inflöt. Denna inkomst finnes ej i Kassans räkenskaper redovist före år 1702, då Befallningsmännen Måns Lyckå i Blekinge (för 1696 till 1703) inbetalde jemnt 100 Daler, och Bengt Törneroot i Södermöre erlade 7 Daler. Mycket underslef måste i äldre och sednare tider hafva ägt rum med denna afgift, ty af Am:ts-Collegii

¹⁾ Kongl. Brevet den 11 Februari 1746.

²⁾ 1737 års Hufvud-bok.

³⁾ Djurgårds-tomten var dels upplåten till kyrkogård, hvarest för de lik, som deri begrafdes, betalades en viss afgift till Kassan, dels var en del deraf till varf upplåten, emot 150 Dalers arrende.

Resolution den 17 Juli 1745 visar sig, att afgiften alls icke blifvit erlagd för mindre hemmans-delar än hela hemman. I nämnde Resolution förordnas, att restantierne för 1736 och förra åren fingo lemnas oinkrafde, och tillades Befallningsmännen för indrifningen och levereringen framgent ett arfvode af 2 procent.

Am:ts-General-Kommissariatet hade år 1733 befallt, att enkorna borde anskaffa prest-attester till kontroll vid utbetalningen af deras gratialer, men på förfrågan derom hos Am:ts-Collegium af Kassans Råntemästare Petter Psilanderhjelm, fann Collegium för godt att bestämma, "det sådan föreskrift endast "afsåg de gemenes och Under-Officerarnes enkor, men icke "var att lämpa till personer af distinction".

Uti bref den 20 Augusti 1735 anbefaldes, att ett nytt Reglemente för Kassan skulle utarbetas, och under samma dag utfärdades Kongl. Instruktion för Inspektoren, då en ganska allvarlig kontroll infördes. 3:ne lås och nycklar borde förvara alla de medel, som öfverstege dagliga behovet. En nyckel hade Öfver-Kommissarien, en Inspektoren (sedermera Kamreraren) samt Kassören den tredje. Anledningen till den större varsamheten vid penninge-kontrollerne igenfinnes uti Kammar-Revisionens bref den 13 Oktober 1735, hvaruti föres den klagan, "att Kronans tillståndige inkomster blifvit af "otrogne uppbördsmän tillgripne och förskingrade, och det "ofta så oförskämdt och öfverdådigt, att hvad många tusende "af Hans Maj:ts trogne undersåtare, med svett och trålsamt "arbete förskaffat sig till Krono-utskyldernes riktiga erläggande, det har en trolös och äreförgäten uppbördsman tillgripit och förskingrat".

Icke förr än år 1737 *) erhöi Am:ts-Collegium tillstånd att utlåna penningar på ograverade fastigheter på landet, i hvilka fullkomlig tillgång fanns för det gjorda lånet; äfven

*) Kongl. Brevet den 16 Juni 1737.

anmanades Collegium, att med all flit söka göra medlen fruktbara, genom att uppköpa Låne-Bankosedlar, eller emot säkerhet och pantsättning af guld, silfver, koppar och tenn, och slutligen genom att tillhandla sig lottsedlar i General-Tull-arrendet.

Då Rikens Ständer vid 1739 års Riksdag blefvo under-rättade om Kronans skuld till Krigsmans-Kassan, blef en Liqvidations-Kommission anbefald, hvartill skulle utses särskilte Kommissarier å Kronans och särskilte å Krigsmans-Kassans vägnar. Kronans skuld, sedan 1692, uppgafs då till 175,303 Daler, utom Stats- och Kammar-Kontorets, Amirali-tetets, Rikens Ständers egen, Stats-Kontorets och Rikens Ständers Kontors, sammanlagdt uppgående till 1,466,267 Daler, och för hvilka, utom de af Ständerne låntagne, ingen garanti förefanns. Dessutom anmäldes, att enskilte personers skulder, för hvilka till största delen ingen förhoppning om betalning gafs, bestego sig till 797,901 Daler, hvarföre Kongl. Maj:t anbefalde Liqvidations-Kommissionen, att äfven under-söka förhållandet dermed. Denna Liqvidations-Kommission synes ej hafva kommit till verk med annat, än en liqid emellan Kassan och Am:ts-Stats- och Kammar-Kontoret, hvars skuld utgjorde 1,005,495 Daler, hvaraf voro ränte-bärande 908,316 Daler. Liqvidationen verkställdes den 15 Juli 1741 på det beqvämliga sätt, att då primitiva lånet år 1699 utgått med 50,000 Daler i Caroliner, och deras vid liqvidations-tiden varande värde, å 1 Daler 18 öre, utgjorde 78,125 Daler, Kassan ej kunde tillåtas att få uppdrifva sin fordran högre än till *alterum tantum*, hvarföre Kongl. Maj:t lät afskrifva 752,216 Daler, och som Krigsmans-Kassan emedlertid hade samlat de contributioner af 5:e, 10:e och 20:e penningen, som Gratialisterne borde å sina gratialer erlägga, alltifrån 1710 till 1733 *), hvilka medel icke blifvit

*) 1710 var Stats-contributionen af löntagare 20 procent, 1711 10 procent, 1723 5 procent, 1743 8 procent, 1748 9 procent.

till Statsverket levererade, utan synes hafva varit påräknade till ett slags pant eller reserv-fond, afqvittades nu detta belopp på skulden med 31,112 Daler, hvarigenom återstoden, med tillagd ränta för året, uppgick till 220,432 Daler, hvarpå sedan ej fick någon ränta beräknas. Kammar-Collegium och Kammar-Revisionen hemställde, att Kronans hela skuld måtte afskrifvas, men Am:ts-Collegium stred manneliga deremot, och saken blef tills vidare ajournerad.

Genom Kongl. Brevet den 10 Februari 1738 hade en jemkning eller minskning i gratialerne blifvit anbefald, så att de förlamade Båtsmännen nedsattes från 36 Daler till 18 å 24; Volontärer och Kofferdi-Båtsmän, förlamade, från 36 till 24, samt gamle från 24 till 18 Daler. Deremot hade på Rikens Ständers framställning, genom Resolution på all-mogens besvär den 17 December 1734 ¹⁾, blifvit beslutadt, att gamle och orkeslöse Båtsmän jemväl skulle undfå gratial af Kassan med 12 Daler Silfvermynt om året, en förmån, hvaraf desse ditintills varit i saknad. Likväl minskades be-loppet sedermera för alla, så att somlige erhöillo endast 8 och andre blott 6 Daler årligen; dock fingo de, som någon "considerabel lem" mistat hade, bibehålla det gamla gratialet. Rikens Ständer beslöto, att till Kassans förkofran skulle inskrifnings-penningar (som ditills endast betalts af Båtsmän) erläggas af all gemenskap, samt att alla lägsta gradens Under-Officerare, som ditills varit befriade från centonal, nu skulle sådan erlægga ²⁾. Man kan ej rätt förstå, hvad Ständerne hade härmed att skaffa, helst de beslutade afgifterne voro sådana, öfver hvilka Ständerne icke kunde äga någon dispositions-rätt.

¹⁾ Kongl. Förordningen den 24 Januari 1735 och-Kongl. Brevet den 21 Oktober 1736.

²⁾ Endast Archlimästarna hade sedan 1722 betalt.

Bland de restrictioner, som upptänktes för att minska Kassans utgifter, voro ock följande föreskrifter, som i Kongl. Kungörelse den 1 Juli 1739 allmängjordades, nemligen att inga andra enkor och barn undfingo gratialer af Kassan, ände, som kunde visa: 1:o att de hvarken i städer eller på landet besutto någon så god fast eller lös egendom, att de deraf kunde hafva nödtorftigt uppehälle; 2:o att de ej hade några närings-grenar eller annan utväg till uppehälle, och 3:o att de ej förde gudlöst, yppigt eller slösaktigt lefverne; och att om någre, som redan fått gratial, beträddes med sådan lefnad, skulle de mista detsamma.

I anledning af Liquidations-Kommissionens gjorda anmälan om Krigsmans-Kassans fordringar hos Kronan, yttrade sig Rikets Ständers Sekreta-Utskott, "att det, af allmännelig ömhet för ett sådant verk, gerna sett sig kunna förhjelpa det till sin förnöjelse, men att omständigheterna voro sådane, att man för denna gången måste uppskjuta föranstaltningen derom, men att berörde Kassa lär emedlertid ändå fullkomligen kunna vara försäkrad derom, att, likmätigt Rikens Ständers gifne löfte, hafva sin betalning att förvänta, så snart det sig göra låter" *).

Då Sekreta-Utskottet 1743 beslutat understödja flyktigarne från Finland, men dertill ej hade medel, anbefaldes Krigsmans- och Wadstena Krigsmanhus-Kassorne att hvardera för detta ändamål utbetäla 5,000 Daler, intilldess Rikets Ständer kunde utse fond till återbetalning, hvilket dock skedde följande år.

Nämnde år erhöll Am:ts-Krigsmans-Kassan en stor förman, då genom Kongl. Brefvet den 15 Juli 1743 förklarades, "att alla Am:ts-Krigsmanshus-inkomster, af hvad namn de

*) Kongl. Brefvet den 21 Oktober 1741.

"måge vara, böra ej mindre än Pupill-, Kyrko- och Skolemedel vara privilegierade".

I följd af kriget hade de förklarades antal så betydligt tilltagit, att år 1745 måste de gratialer, som blifvit beviljade före år 1738, nedsättas till det belopp, som nämnde års Kongl. Bref innehåller, så att desse gamle Gratialister mistade, somlige hälften och andre $\frac{2}{3}$ af sina gratialer. För vår tid, uti hvilken en bättre ordning är rådande, måste desse ofta återkommande vålds-handlingar emot de värlöse Gratialisterne väcka bittra känslor. Kassans kapitaler anlitas af suveräne Regenter eller Ständer, och de, som uppträffat sig i Rikets tjänst, fingo på gamla dagar nästan svälta!

Ett nytt Reglemente om gratialer för enkor och barn utfärdades den 14 Mars 1750. Gratialerne blefvo deri för somliga fall bestämde till en viss procent af männens löner. Då mannen eller fadren i Kronans tjänst omkommit, erhöles gratial i 10 år, nemligen i 5 år efter 1696 års Reglemente och i 5 år efter detta Reglementes 2:a klass. 2:a klassen erhöil 40, 33 $\frac{1}{3}$ och 25 procent af lönen, men endast i 5 år. 3:e klassen hade 25, 20, 16 och 12 procent af lönerne för lifstiden.

Ombudsman vid Kassan hade egentligen ej funnits anorlunda, än att särskilte lagkunnige män anlitas tillfälligtvis, och erhöilo för sin möda obestämda arvoden *), men

*) Advokat-Fiskalen Löfgren blef genom Kongl. Brefvet den 6 Nov. 1735 antagen att indrifva de äldre osäkra fordringarne, emot 10 procents arvode för dem, som tillkommit efter 1719, och 20 proc. eller derutöver, efter omständigheterna, för de ännu äldre. Intet synes hafva influtit, som var värdt att nämna, hvaremot Kammar-Rådet Löfvensköld, som år 1751 fick 500 Daler och 1753 605 Daler, hade verksamt bidragit dertill, att Kassan af Rikets Ständer fick dels någon ränta, dels likvid för den återstående delen af Am:ts-Stats- och Kammar-Kontorets skuld, och kraftigt handlagt åtskillige andre Kassans ärender. Till slut-ersättning erhöil han 1766 ett belopp af 22,289 Daler.

år 1747 fick Advokal-Fiskalen Emanuel Adelcrantz 300 Daler i arfvode för dess möda och omsorg vid Am:ts-Krigsmans- och Inqvarterings-Kassornes utlåningar. Detta arfvode utgick först såsom gratifikation, men år 1753 blef det permanent *). Krigsmans-Kassan har dock deraf endast betalt 200 Daler och Inqvarterings-Kassan 100 Daler.

Öfver-Kommissariens inspektions-arfvode hade blifvit indraget 1722, men genom Kongl. Brevet den 10 Juni 1755 blef det åter anslaget till 400 Daler, som dåvarande Öfver-Kommissarien Bergenhjelm fick uppbära, äfven för den förflutna tiden. Han fick då på en gång 1,678 Daler 28 öre. Landshöfdingen och Riddaren v. Hauswolff sökte år 1758 att för den tid, han hade varit Öfver-Kommissarie, äfven få njuta arfvodet till godo, men fick derpå afslag "till dess framdeles Kassan kunde utgiften tåla". Samma år blef dock genom Kongl. Brevet den 14 November så väl Landshöfding v. Hauswolff som Am:ts-Kammar-Rådet Baron Raab för den tid, de varit Öfver-Kommissarier, tillerkände rättigheten att för de förflutna åren uppbära arfvodet. Deras anspråk gingo till öfver 6,000 Daler, dock skulle medlen successift utgå. Baron Raab hade redan 1753 fått en ersättning af 2,000 Daler, enligt samma års Hufvud-bok.

År 1753 hade en ny Liquidations-Kommission blifvit förordnad, hvartill Öfver-Krigs-Kommissarien Iggström med 2:ne "skicklige män" från Kammar-Collegium å Kronans vägnar utsågos, hvarjemte Am:ts-Collegium fick välja 2:ne sådane skicklige män. Efter långvariga öfverläggningar och tvister inom denna Kommission, och då den ännu 1760, således efter 7 år, ej kommit till slut med sitt arbete, hemstälde Am:ts-Collegium att nye Liquidations-Kommissarier måtte utses, hvilket Kongl. Maj:t dock afslog, och i stället befallde,

*) Kongl. Brevet den 22 Maj 1753.

att undersökningen om Kassans äldre fordringar hos Kongl. Maj:t och Kronan, hvarom Kommissarierna ej kunde åsamjas, skulle öfverlemnas till Kongl. Kammar-Revisionen att afdömas efter lag och sakens beskaffenhet. Genom nämnde Embets-myndighets Utslag den 19 Maj 1762 frändömdes Krigsmans-Kassan af dess fordran hos Kongl. Maj:t och Kronan 166,036 Daler, hvilket förekommer så mycket anmärkningsvärdare, som på denna Kronans skuld icke, såsom eljest brukades, räknades ränta på ränta, utan allenast hvarje års ränte-belopp 2,015 Daler hade blifvit lagd till skulden 33,596 Daler, som derigenom, och medelst några smärre tillkomne poster, ökats till 218,079 Daler, hvaraf endast 52,043 Daler fingo stanna kvar på papperet, utan att derpå någon ränta vidare fick beräknas. Förut hade år 1747, i följd af Sekreta-Utskottets beslut ¹⁾, de 13,333 $\frac{1}{3}$ Dalerne afskrifvits och gått förlorade, som Krigsmans-Kassan blifvit befald att år 1731, såsom lån, lemna till Wadstena Krigsmanshus, med obetalda räntor nu uppgående till 20,516 Daler, och hvarå Kassan, i afbetalning, endast bekommit ett belopp af 1,215 Daler af Amiralitetet för fälde ekar å Krigsmanshus-hemmanen.

Kostnaderne vid Liquidations-Kommissionerna blefvo äfven påförde Kassan.

Emedlertid fick Kassan löfte, att på de 220,432 Daler, som Kongl. Am:ts-Stats- och Kammar-Kontoret ännu var skyldigt, efter 1741 års knapphändiga liquid, erhålla 4 procents ränta, hvilken ränta ock riktigt liquidades de första åren, men redan efter 2:ne år ankom ett Kongl. Bref 1752 ²⁾, som förklarade, att Kassan fick nöja sig med 2 $\frac{2}{3}$ procent, hvarföre $\frac{1}{3}$ af de redan betalade intresse-medlen afdrogs på kapitalet, med

¹⁾ Kongl. Brevet den 29 Juli 1747.

²⁾ Kongl. Brevet den 26 Maj 1752.

28,137 Daler; då likväl hela fordrings-beloppet redan till en del år 1751 blifvit liquideradt, och resten betalades 1752, så var ränte-nedsättningen ej synnerligt att fästa sig vid, då kapitalet räddades.

1754 måste Krigsmans-Kassan åter bispringa Kongl. Stats-Kontoret med ett större lån på 100,000 Daler Silfvermynt, emot dess förskrifning och 6 procents ränta, hvarjemte genom Kongl. Brevet den 25 Oktober s. å. försäkrades, att Stats-Kontorets afgifna förskrifning skulle äga all verkan till Krigsmans-Kassans fullkomliga säkerhet, samt en sådan undsättning hvarken då eller framdeles lända bemålde Kassa till förfång i dess privilegier och rättigheter. Denna skuld blef riktigt liquiderad 1769.

Ända till år 1756 hade Krigsmans-Kassan fått åtnjuta portofrihet för sine bref, men Riksens Ständers Sekreta-Utskott hade kommit underfund dermed, att "Krigsmans-Kassan skall vara till sina inkomster ganska förmögen", hvarföre både Krigsmans-Kassan och Am:ts-Inqvarterings-Kassan, som ock hade egen fond, mistade fribrefs-rätten *).

Af Kongl. Maj:t anslogs, genom Nådigt Bref den 8 Januari 1760, till den då inrättade Am:ts-Barnhus-Skolan, 1000 Daler Silfvermynt årligen af Am:ts-Krigsmans-Kassan, när dess behållne inkomster sådant tålde. De frivillige gåfvor, som i Armbössorna på Flottan, vid Domstolarne och Ekonomi-Kontoret samlades, och förut tillfallit Am:ts-Krigsmans-Kassan, öfverläts då äfven till Am:ts-Barnhus-Skolan.

Am:ts-Militär-Staten hade genom sine fullmäktige vid 1761 års Riksdag, Schoutbynachten och Riddaren Mauritz Ad. von Krusenstjerna samt Kommendör-Kaptenen och Riddaren Christ.

*) Kongl. Brevet den 5 November 1756.

Falkengren¹⁾) gjort åtskillige hemställanden i afseende på Krigsmans-Kassan, synnerligast att genom Am:ts-Staternes Deputerade få utöfva en slags inspektion och revision öfver Kassan. Am:ts-Collegium, häröfver hördt, satte sig på det kraftigaste emot detta intrång i dess rättigheter och åligganden, under ådagaläggande, att Am:ts-Staternes bidrag till Kassan vore ett intet, emot hvad Staten verkligen lemnat Kassan genom tilldelade förmåner, utan hvilka Kassan aldrig kunnat ägt bestånd, förmenandes att *Kassan således egentligen vore att anse såsom en af Kongl. Maj:t och Riket inrättad Kassa*, hvilken borde förvaltas så, som Kongl. Maj:t i Nåder föreskref, och *icke någon Am:ts-Statens enskilda Kassa*. Icke desto mindre förordnades 1762²⁾), "att Am:ts-Statens valde fullmäktige måtte höras, innan någre utgifter från Am:ts-Krigsmans-Kassan i underdånighet tillstyrktes eller af Kongl. Maj:t i Nåder beviljades, som icke grundade sig på redan utkomne Kongl. Bref och Förordningar", hvadan vid hvarje års början Am:ts-Statens välja 2:ne Militäre och en Civil person. Utom desse Deputerade tilldelad yttrande-rätt i alla sådane fall, då redan gifne föreskrifter ej borde tillämpas, erhöles de äfven uppdrag, att en eller flere gånger om året sammanträda med den af Collegii Leda-

¹⁾ En egenhet, som tillhörde de äldre tidernes sedvanor, må här nämnas, nemligen att man allmänt benämde personer vid deras förnamn, och om tillnamnen uttalades, glömdes dock aldrig förnamnen. Derifrån härleder sig ock troligen det bruk, att alla register före 1750-talet äro stälde på förnamn, så att man alltid borde känna desse för att kunna uppsöka en persons conto. Sålunda måste man t. ex. söka Kongl. Rådet Grefve Wachtmeisters conto på Lit H, emedan förnamnet var Hans, Fru Gripenstjernas på E, ty hennes förnamn var Elisabeth. Detta afskaffades först genom Kongl. Maj:ts Kammar-Ordning för dess Amiralitet i Carlskrona den 25 Oktober 1752, hvori förordnas (5:e §), att derefter alla register skulle föras på tillnamn.

²⁾ Kongl. Brevet den 14 Juni 1762.

möter, som hade Krigsmans-Kassan under inseende, jemte Inspektoren (Kamreraren) för att göra sig underrättade om Kassans kapitaler och tillstånd. Detta var alltså första grunden till den Direktion, som numera är förordnad att styra Am:ts-Krigsmans-Kassan.

Då Arméens Flotta, några år derefter, eller 1764, försökte att vinna delaktighet i Am:ts-Krigsmans-Kassan, ådagalade Am:ts-Collegium i förening med Am:ts-Staternes Deputerade, i ett vidlyftigt utlåtande, "att denna Kassa vore att som Am:ts-Staternes enskilda Kassa att anse". Detta var således 3 år efter det Am:ts-Collegium hade haft ett alldeles motsatt yttrande. I svaret den 13 Maj 1766 om denna angelägenhet, yttrar Kongl. Maj:t, "att som ett välbestäldt Rike bör draga försorg för sådane Krigsmän och Tjenare, som uti Kronans tjänst troligen och väl deras tid användt, och således förekomma den nesa, att de med hustru och barn icke måga tigga sitt bröd af det allmänna, för hvars välfärd de lif och hälsa uppoffrat, så fordrar och angelägenheten att noga vård hålla om de på sådant sätt, utom det allmännas last, samlade Krigsmanshus-Kassa-medel, hvarföre Kongl. Maj:t i Nåder vill, i allt hvad denna Statens Krigsmans-Kassa angår, skydda sin Amiralitets-Stat från allt intrång och sammanblandning derutinnan med främmande och från Hufvud-Flottan afskilde Verk och Stater".

Vid 1765 års Riksdag biföllo Ständerne, att de återstående Krono-skulderne, nemligen Kongl. Maj:t och Kronans 51,848 Daler och Kongl. Amiralitetets 86,407 Daler, fingo af Riksens Ständers Kontor med 50 procent infrias, och den andra hälften blef åter i räkenskaperne afskrifven, med tillägg af lage, 68,923 Daler.

Vid utredningen af Kassans gamla osäkra fordringar, befanns, huru dessa, genom räntas beräkning och läggande

till kapitalet, halfårsvis, alltjemt tillväxt, hvaribland, såsom särdeles i ögonen fallande, må nämnas, att Kongl. Rådet Axel Julius De la Gardie (densamme, som genom reductionen blef ruinerad) den 22 December 1684 ¹⁾ hade lånt 13,346 Daler 21 öre 8 pgr Silfvermynt, hvilka ej blifvit återbetalde, ej heller ränta därför någonsin erlagd, hvadan skulden, enligt 1768 års Hufvud-bok, efter 83 års förlopp, med ränta på ränta hvarje halfår à 6 procent, uppgick till 1,700,297 Daler 20 öre, och ungefär på samma sätt förhöll det sig med de öfrige fordringarne, hvilka efter Kongl. Brefvet den 23 Februari 1770 skulle uteslutas utur räkenskaperne, och afskrefvos i 1768 års Hufvud-bok, deribland de 9,341 Daler, som Stats-Kontoret 1684 emottagit, och utgjorde en del af Am:ts-Staternes bidrag till Kassan för de äldre åren, äfvensom Drakenhjelmska skulden. Hela afskrifnings-beloppet uppgick till ej mindre än 3,942,237 Daler 3 öre 11 pgr Silfvermynt. De som säkre ansedde fordringarne utgjorde 1,144,969 Daler 9 öre ²⁾. Uti en allvarlig skrifvelse från Konung Gustaf III till Am:ts-Collegium den 14 November 1771 förhålles Collegium att hafva försummat Kassans säkerhet, genom utlåningar, på dels blotte cautionister, dels egendomar, som förut voro graverade, och anbefalles, att vid eget ansvar, inom 2:ne års förlopp, hafva ställt Kassan i fullkomlig säkerhet, hvad de nyssnämnde, såsom säkre ansedde, fordringar beträffade. Dessutom förordnades, att inga utlåningar efter den tiden fingo beviljas, förrän Am:ts-Staternes Deputerade öfver lånen blifvit hörde, med skyldighet att gemensamt med Am:ts-Collegium vara ansvarige för kapitalernes säkerhet. Ifrån 1765 hade man försummat afslutandet af Kassans Hufvud-böcker, hvarföre Kongl. Maj:t i nämnde Kongl. Bref anbefalde Kongl.

¹⁾ 1684 års Hufvud-bok, pag. 109.

²⁾ Kassans fond hade varit högst bokförd år 1675, då behållningen var upptagen till 5,188,825 Daler.

Am:ts-Collegium att sådan försummelse för de förflutne åren godtgöra, och hädanefter låta, vid strängaste ansvar, Kassans Betjente afsluta böckerne i god tid. Kontoret skyllde på den ringa och otillräckliga personalen, hvarföre ock extra biträden flere gånger beviljades.

Såsom bevis på lösligheten i handhafvandet af Kassans penninge-affärer, må äfven anföras, att i Hufvud-böckerne på 1760-talet finnes ett conto, som heter: "En viss Person", som låntog flere små poster, hvilka under ofvannämnde titel in- och utbalanserades, och räntor derpå betalades ordentligt. Sällan öfvergick skuld-beloppet 1,800 Daler i 8 à 10 särskilte poster. 1773 slut-liqviderades denne mystiske låntagares skuld, men 1778 återfinnes han i Hufvud-böckerne och fortfor i flere år.

I följd af Kongl. Brefvet den 8 Februari 1776 tillkom bestämmandet af "60 års ålder och 30 tjenste-år", såsom villkor för afskedstagande med pension; dock fordrades derjemte Läkare-bevis öfver orkeslöshet.

Med 1776 inträffade åter ett nytt stadium för Am:ts-Krigsmans-Kassan, då så väl Am:ts-Collegium som Lots-Direktören samt Am:ts-Krigsmans- och Inqvarterings-Kassa-Kontoren jemte Förråds-Kassan förflyttades till Stockholm*), men en Kassör med aflöning af Krigsmans-Kassan kvarblef i Carlskrona för Gratialisternes aflönande.

Året derefter gjorde en Revisor vid Postverket anmärkning derpå, att Am:ts-Krigsmans-Kassan (äfvensom Inqvarterings-Kassan) begagnat fribrefs-rätt, sedan dess rättighet dertill upphört, hvadan Krigsmans-Kassan dömdes att betala, från och med 1757, beloppet af bref-porto med 3,576 Daler 16 öre Silfvermynt.

*) Kongl. Brefvet den 7 Augusti 1776.

För en skuld af 49,050 Daler, som Assessorn Arvid Virgin låntagit af Kassan, måste den pantsatte egendomen, Säteriet Ulricæstad, utmätas, och Kassan blef tvungen att inropa den för 33,333 $\frac{1}{3}$ Daler. De första åren bortarrenderades denna egendom emot 2,000 Dalers arrende, men sedan blef den åter såld för 24,000 Daler, hvaraf 6,000 kontant och resten in-tecknad emot 4 procents ränta och viss procent kapital-afbetalning. Äfven på en Handlande Lundströms hus i Carlskrona (?), som Kassan måste inropa, förlorades betydligt.

Genom Kongl. Förordning den 27 November 1766 påbjöds mynt-realisationen. Ett vacklande mynt-förhållande hade en lång tid funnits, hvilket äfven i Krigsmans-Kassans räkenskaper bekräftas, hvarest öfverallt förekommer beräkningar af vinst eller förlust på olika mynt-sorter. Myntenheten hade likväl hittills varit Daler Silfvermynt à 3 Daler på 1 Riksdaler Specie. Nu blef Riksdalern mynt-enhet och bestämdes till 6 Daler Silfvermynt eller 18 Daler Koppar*). Att hela Krigsmans-Kassans fond derigenom skulle nedsättas till halffparten, var en naturlig följd, och att låntagare ock derigenom tillskyndades en orimlig fördel, är lika säkert, ty den, som låntagit 1,000 Specier och derföre var debiterad till en skuld af 3,000 Daler, blef med år 1777 påförd endast 500 Rb. Specie skuld. Endast Riksens Ständers stora tvångs-lån, som blifvit från Banken uttaget i bestämda mynt-sorter af Dukater, Specier, Caroliner och Courant, blef påfördt och förvandladt efter de egentliga mynt-slagen, så att någon förlust derpå ej inträffade. Kassans bokslut för 1776 hade visat 1,366,595 Daler och det för 1777 utgjorde 292,773 Rb. Specie.

*) Det var egentligen Dalern, hvilken såsom mynt hade blifvit försämrad på 102 år, så att den, ifrån att år 1664 hafva varit $\frac{4}{3}$:delar af 1 Rdr Specie, nu endast utgjorde $\frac{1}{3}$:delar af samma Riksdaler.

I och med denna realisation följde en ny Stat för Kassans Betjening *), som upptog:

I Stockholm

1 Inspektör	300	R ^l	Specie.
1 Kassör	233 $\frac{1}{3}$	—	—
1 Kammar-skriver	100	—	—

I Carlskrona

1 Kassör	266 $\frac{2}{3}$	—	—
Inspektions-arfvode	133 $\frac{1}{3}$	—	—
Summa		1,033 $\frac{1}{3}$	R ^l . Specie.

Härförutan utgingo arfvoden till Advokat-Fiskalen såsom Ombudsman, till en Kassör i Pommern, Skrifvare-hjelp efter äldre medgifvanden, och för öfverinseendet, till ett Kammar-Råd i Stockholm 200 R^l. Specie, så att hela aflönings-beloppet gick till 1,600 R^l. Specie.

Det var ej något ovanligt förhållande under de äldre tiderna, att personer, som man ville gynna, tilldelades särskilde ersättningar, löner eller arfvoden af Kassans medel. Sålunda hade en Landshöfding Lindenstedt i många år en lön af 900 Daler, som Kassan betalade. Riks-Rådet, Excellensen Grefve Johan Snoilsky hade en årlig gratifikation af 333 R^l. 16 \mathcal{L} . Specie. Vice-Amiralen och Landshöfdingen Baron Job. von Rajalin likaledes 666 R^l. 32 \mathcal{L} . Specie. Kammar-Rådet Stjernstam en lön af 150 R^l. Specie. Justitie-Staten vid Amiralitetet i Carlskrona åtnjöt i många år en ersättning med 500 Daler Silfvermynt för mistning af boupptecknings-procent af Am:ts-Statens Sterbhus, o. s. v. Genom ett Kongl. Bref den 11 Mars 1782 tillades Am:ts-Collegii-Sekreteraren Sundin en extra lön af 225 R^l. Specie

*) Kongl. Brefvet den 3 Mars 1778.

årligen, af ingen annan orsak, än att han var så godt som lönlös, emedan han efter 34 års tjenstetid endast hade 34 R^l. af Krigsmans-Kassan, oaktadt vitsordad skicklighet, hvarmed Kassan dock ej synes hafva haft att skaffa. Sådant lönlöst tillstånd uppstod ofta under dessa tider, emedan det var ett reglementerat bruk att afgå utur tjensten med bibehållande af full lön, då Krigsmans-Kassan, i stället att lemna pension åt en sålunda afskedad, betalade dess pensionsbelopp, fördeladt, till flere af efterträdarne, hvarigenom hände, att de, som voro i de lägre graderne, ofta kunde få tjena länge nog för en ringa penning, tilldess att den med full lön afgångne företrädaren en gång dog *).

Af- och tillträdes-afgifterne vid köp af Rusthålls-hemman i Blekinge och Södermöre blefvo genom Kongl. Brefvet den 6 December 1782 bestämde att utgå till Am:ts-Krigsmans-Kassan, på samma sätt som 1:a och 3:e §§ af Kongl. Kungörelsen den 4 Maj 1778 för Wadstena Krigsmansbus bestämmer. Första författningen om denna afgift var af den 31 December 1689 och förändrades först 1731, och sedan 1778 sålunda, att för tillträde skulle erläggas 1 R^l. Specie för helt Rusthåll och afträdes-afgift 1 procent af köpesumman, hvilket ännu fortfar, och utgör en af Kassans förmanligaste inkomster. Förut hade afträdes-afgiften varit bestämd till antingen 1 procent af köpe-summan eller ock 1 $\frac{1}{2}$ Daler Silfvermynt, men Kassan fick naturligtvis aldrig mer än 1 $\frac{1}{2}$ Daler Silfvermynt; hvad Kronofogdarne tagit af den betalande allmogen, lär ej vara så noga känt.

Då Kassan för Riksens Ständers lån hvarken fått ersättning eller full ränta, klagade Am:ts-Collegium hos Riksgälds-Direktionen deröfver, att till år 1766 hade Kassan fått åtnöja

*) Detta var en oundgänglig följd deraf, att Kassan ej utbetalde högre pensioner än Kaptens.

sig med $4\frac{1}{2}$ procents ränta, men derefter, enligt Kongl. Brevet den 25 Juni 1766, fått äfven denna låga ränta ytterligare minskad till 3 procent, hvadan Am:ts-Collegium begärde, att åtminstone få tillgodonjuta de primitivt utlofvade $4\frac{1}{2}$ procent ifrån 1777, samt derjemte att återfå kapitalet, för att kunna utlåna detsamma, emot högre ränte-belopp. Riksgälds-Direktionen ingick härom till Kongl. Maj:t, som under den 4 April 1782 anbefalde Am:ts-Collegium att inkomma med en fullständig utredning af Kassans tillstånd till säkra och osäkra kapitaler, räntor och andra inkomster samt utgifter. Denna underdåniga berättelse ingick till Kongl. Maj:t, och hade till följd, att Kassen från och med 1784 fick $4\frac{1}{2}$ procents ränta, dock med uttryckligt förbehåll, "att lånet borde anses såsom ett hos Kongl. Maj:t och Kronan beständigt stående kapital, hvilket återbäring, innan Rikets tillstånd sådant medgaf, under hvad förevändning som helst, icke yrkas eller tagas måtte" ¹⁾).

Med år 1782 upphörde den afgift, som egentligen kan sägas hafva grundlagt Am:ts-Krigsmans-Kassans fond, eller Arm- och Läst-armpenningarne, hvilken afgift från och med 1783 sammanslogs med tullen, hvaremot Kassen fick i Stat en ersättning af 5,500 *Rb.* Specie ²⁾).

Ett nytt Kongl. Reglemente för Am:ts-Krigsmans-Kassan fastställdes den 16 Juli 1783.

¹⁾ Kongl. Brevet den 2 Januari 1784.

²⁾ Kongl. Brevet den 7 April 1783.

SKILDNING AF AM:TS-KRIGSMANS-KASSANS UPPKOMST OCH ÖDEN.

2:a Perioden.

Am:ts-Krigsmans-Kassans öden från 1783 till närvarande tid.

Det Kongl. Reglementet för Am:ts-Krigsmans-Kassan af d. 16 Juli 1783 har så bestämda föreskrifter, att godtyckligheten, som i så många fall ditintills gjort sig gällande, ifrån den tiden måste vika för ett bättre skick. Undantag hafva visserligen inträffat, äfven sedermera, men dessa voro likväl färre, och af mindre skadlig natur. Sålunda kunde anmärkas, att oakadt Reglementet stadgar, det rättigheten för enkor och barn att undfå gratialer utur Kassen, berodde derpå, att männen eller fadren allidit i Flottans tjänst, eller såsom Flottans Pensionärer, tillerkändes likväl, 1785, Landshöfdingarne Baronerne Sal. v. Köhler och Fredrik Strömfelt rättighet att, ehuru de från Flottans tjänst afgått, för enkor och barn, som dem kunde öfverlefva, få bibehålla gratialsrätt utur Am:ts-Krigsmans-Kassan. Genom nyssnämnde Kongl. Reglemente bestämdes, att den, som tjent i 30 år, räknade från 20 års ålder, undfick hela lönen i pension, dock utbetalades ej högre pension än 666 $\frac{2}{3}$ *Rb.* Sp. Något om ålder finnes ej särskilt bestämdt, således var, enligt föreskriften om tjänste-åren, hvar och en vid 50 års ålder pensions-messig. Anledningen till detta låga ålders-mått antydes till någon del i Reglementet, der det nämnes, att Kongl. Maj:t ville så bereda, att de tjänstgörande måtte undgå att allt för länge vara i saknad af sine löner på Ordinarie Staten. Med detta

Reglemente upphörde rättigheten att få pension för blessurer i utrikes krigstjänst. Kassans medlemmar började med år 1784, enligt af dem fattadt beslut, att, utom Centonalen, erlägga 1 procent af sine innehafvande löner såsom pensionsavgift till Am:ts-Krigsmans-Kassan. Enkors och barns gratialer blefvo bestämde genom en särskild klassificerad Gratials-Stat, som upptog högst 300 och lägst 5 *Rb. Specie* i årligt underhåll. Mannen borde hafva tjent i minst femton år. Vid jemförelse emellan gratialerne och lönerne, under 666 $\frac{2}{3}$ Rdr, befinnes, att enkorne fingo af männens löner i gratial högst olika belopp, hvilka tyckas vara uppförde utan något slags grundsats, så att enkorne efter Militärer erhöilo ifrån $\frac{1}{3}$:del ända till $\frac{3}{4}$:delar af månuens löner, hvarvid måhända tagits i betraktande, att de högre Militär-gradernes aflönning mera var beroende af Kompagni-Chefs inkomster, än den verkliga lönen, som var ringa nog *). De Civiles enkors gratials-belopp utgingo med omkring $\frac{1}{6}$:del à $\frac{1}{2}$:del af männens löner.

Redan någon tid innan detta Reglemente tillkom, hade 1000 Daler Silfvermynt varit anslagne att användas till understöd åt särdeles behöfvande af Am:ts-Statens enkör, hvilka medel nu med 166 $\frac{2}{3}$ *Rb. Sp.* anslagos till högst ålderstigne, sängliggande eller eljest besynnerligen medlidande värde af gemenskapens enkör. Reglementet fastställde äfven den grundsats, att hvar och en, som, innan han tjent vid Flottan i fullt 30 år, befordrades till annan Stats-tjänst, förlorade pensions-rätten i Krigsmans-Kassan, hvaremot om någon sålunda befordrades, efter 30 tjänste-år vid Amiralitetet, så ägde han sin pensions-rätt till godo vid afskeds-tagandet. Om Pensionär sedan fick en syssla med lön, försvann hans

*) Efter 1778 års aflönings-reglering hade en Amiral 1200 Rdr Sp., en Vice-Amiral 700, en Kontre-Amiral 600, en Öfverste 350, en Öfv.-Löjtnant 250, en Major 200, en Kapten 150, en Löjtnant 100 och en Fändrik 80 Rdr Sp.

pension, men bibehölls likväl under åtnjutande af tillfällige arfvoden, som efter viss tid kunde upphöra. Till pensionering fick emellertid endast 2000 *Rb. Sp.* årligen utgifvas, hvaremot till gemenskapens pensioner ovilkorligen tillräcklig fond skulle vara att tillgå, så att hvar och en af dem fick sitt underhåll.

År 1784 verkställdes åter en afskrifning af äldre balanserade så väl fordringar som skulder; fordringarne till ett belopp af 1,894 *Rb. Sp.* och Kassans skulder till 751 *Rb. Sp.*, hvaribland äfven befanns den sedan 1713 innehållne $\frac{1}{3}$:del af Gratialisternes pensions-fordringar, hvars återstod nu utgjorde 368 Rdr Sp. Sålunda utgick af dessa tvångs-innehållningar aldrig till Gratialisterne mer än 3,504 Daler, och Kassans vinst, på denna föga hedrande affär, var icke mindre än 17,998 Daler Silfvermynt. Äfven påföljande år 1785 verkställdes en afskrifning af 2,472 *Rb. Sp.*, hvaribland Amiralitetets skuld 2,340 *Rb.*, för inkasserade, icke redoviste pensions- och årlige afgifter, detta på högst löslige skäl, hufvudsakligen oreda i räkenskaperne. Båda de sistnämnde afskrifningarne verkställdes, i följd af Am:ts-Collegii Resolutioner.

Förmedelst Kongl. Bref af den 12 Sept. 1786*) blef en reglering af gemenskapens gratialer anordnad, då ålders-måttet af 60 år, och minsta tjänstetiden, 15 år, samt 5 klasser med särskilda bestämmanden, fastställdes, hvilka 5 klasser allt sedermera fortfarit; men utom den förbättring, som genom desse 5 klassers införande, tillföll de framdeles blifvande Pensionärerne af gemenskapen, fingo de redan befintlige 10 procents förhöjning på de gratialer, som icke stego till det genom nämnde Kongl. Bref tillökte underhålls-belopp. De, som efter 1:sta klassen vore berättigade till underhåll, såsom i Rikets tjänst alldeles förderfvade, borde hos Kongl.

*) Kongl. Am:ts-Collegii Kungörelse den 30 Nov. 1786.

Maj:t särskilt till pension anmälas; de af 2:dra klassen, som mistat ett ben eller en arm, eller blifvit så skadade, att de derföre genast måst afskedas, fingo ifrån 12 till 7 *Rb.* Sp., uti 3:dje klassen intogos de, som i tjensten blifvit mindre skadade, dock så att de för skadan genast eller kort tid der- efter måst afskedas med 10 à 6 *Rb.* Sp.; 4:de klassen fick, för 30 års tjenst, 12 à 3 *Rb.*; 5:te klassen, för 15 års tjenst, 7 à 2 *Rb.* Sp.

År 1790 tillsattes en särskild Stats-Sekreterare för allt hvad som tillhörde Pensions-verket, så väl vid Arméen som Flottan, vid sidan af Stats-Sekreteraren för Arméens och Flottans ärenden, och till detta nya Embete utsågs Stats-Sekreteraren och Kommendören Gustaf von Carlsson.

Då Kongl. Maj:t indrog Am:ts-Collegium år 1791, och genom Kongl. Förordningen den 5 Maj nämnde år, General-Sjö-Militiæ-Kontoret inrättades, fick detta verk allmänt inse- ende öfver Am:ts-Krigsmans-Kassan, men den speciela för- valtningen öfver både denna Kassa och Am:ts-Inqvarterings- Kassan erhöill en särskild af Kongl. Maj:t förordnad Direktion, bestående af Stats-Sekreteraren för Sjö-Ärendena, 3 Am:ts- Officerare, deraf 2 i tjenst varande, och 1 afskedad eller Pen- sionär, samt General-Sjö-Militiæ-Kontorets 2:ne Öfver-Kom- missarier, såsom föredragande Ledamöter, hvaraf en för de mål, som angingo Am:ts-Krigsmans-Kassan, den andre för Inqvarterings-Kassan, men de 3:ne Militär-Ledamöterne skul- le ombytas hvar 3:dje år, och då väljas af Am:ts-Officers- korpsen i Carlskrona, jemte dervarande Pensionärer af sam- ma korps, hvarvid de fleste rösterna alltid afgjorde valet. Första gången, eller för de tre första åren utnämnde Kongl. Maj:t sjelf de 3:ne Militär-Ledamöterne. Äfven bestämdes, att Am:ts-Saterne, för hvar 3:dje år, skulle ibland sine med- lemmar utse 4 Revisorer, som borde granska föregående 3:ne års räkenskaper. Åt desse Revisorer bestods skjutslega för

nödige hästar, men intet traktamente. Advokat-Fiskalen blef Kassornes Ombudsman. Sekreteraren ansvarade för expedi- tionerne, och Notarien förde Protokollet vid Direktionens ses- sioner.

I sammanhang härmed utfärdades en ny Aflönings-Stat för Kassan, under samma datum, upptagande:

I Stockholm:

	<i>Rb.</i>	Specie.
1 Kamrerare	350:	—
1 Kassör med skrifvar-hjelp	283:	16.
1 Revisor	150:	—

I Carlskrona:

1 Kassör, arfvode och skrifvar-hjelp	200:	—
För speciela inseendet till en Öfver-Kommissarie	100:	—

Arfvoden, som till hälften utgingo af Am:ts- Krigsmans- och till andra hälften af Inqvarterings- Kassorne:

Ombudsmannen	150 <i>Rb.</i> ,	hälften	75: —
Notarien	150	„ dito	75: —
Kanslisten	100	„ dito	50: —
1 Vaktmästare	60	„ dito	30: —
			<u>Specie <i>Rb.</i> 1,313: 16.</u>

Behållningen i den särskilta Kassa, som under namn af Båtsmans-Rekruterings-Kassan hade varit inrättad, och 1791 upplöstes, uppgick då till 367 *Rb.* 6 *Å.* 8 rst. Sp., hvilka, nämnde år blefvo anslagne till Am:ts-Krigsmans-Kassan, till något understöd vid gratialers utgörande¹⁾). Militär-Ledamö- terne i Direktionen undfingo 1794²⁾ arfvoden af 166 *Rb.*

¹⁾ Kongl. Brevet den 24 Aug. 1791.

²⁾ Kongl. Brevet den 27 Januari 1794.

32 *Å*. Specie hvardera, likaså den Pensionär af Militär-Staten, som var Direktions-Ledamot. Förut afslogs en sådan begäran, men då ingen Pensionär kunde förmås att emottaga befattningen i Direktionen, och till Stockholm afresa, blefvo arfvodena anslagne, som likväl med årets utgång upphörde, helst den nya Styrelsen ej blef långvarig, ty redan samma år (1794) inträttades Stor-Amirals-Embetet, hvars 4:de Departement, enligt Instruktionen den 16 Augusti, blef uppdraget "vidmakthållandet af Am:ts-Krigsmans-Kassan", och anbefalldes Kassans återflyttande till Carlskrona¹⁾, då Kongl. Maj:t jemväl förordnade, att en Kommissionär borde i Stockholm förblifva, försedd med Stor-Amirals-Embetets Konstitutorial, och med lika aflöning, som Kassan dittills fått vidkännas för Kommissionär eller Kassör i Carlskrona. Kassans hypothecker och handlingar blefvo under Militär-eskort transporterade till sistnämnde stad, och Tjenstemännen undfingo särskild flyttnings-hjelp.

På grund deraf, att de Civile Tjenstemännen hade kommit till större pensions-andel af dertill anslagen fond, än Militären, och de hade lättare att, vid uppnådde tjänste-år, finna tillfälle att bortackordera sine sysslor²⁾, men många orkeslöse Militärer funnos, som voro i behof af pension, så föreskrefs 1795, att det pensions-belopp, som då innehades af Civile, skulle få fortfara att till dem utgå, hvaremot all tillökning i fonden borde komma Militären till godo, intilldess en proportion af $\frac{2}{3}$:delar för Militären, och $\frac{1}{3}$:del för Civil-Staterne inträdt, då det dervid för framtiden borde förblifva, hvilket förhållande sedan fortfor under 30 år.

En afskrifning af gamla balanserade fordringar verkställdes, enligt Kongl. Beslut, till ett belopp af 10,488 *Rb. Sp.*,

¹⁾ Kongl. Brefvet den 27 Okt. 1794.

²⁾ Kongl. Brefvet den 27 April 1795.

hvaribland de ännu balanserade förlusterne å Ulricæstads Säteri och Lundströmska gården. Detta var den sista så beskaffade afskrifning, som intill vår tid ägt rum af Kassans tillgångar.

Samma år förordnades^{*)}, att, ifrån den tiden, Kassans medel endast finge utlånas emot säkerhet af in-teckning i landtegendomar och sådana stenhus i städerne, som i Allmänna Brandförsäkrings-Kassan voro försäkrade, men om tillgång till sådan säkerhet skulle saknas, då i nödfall sparsam utlåning ske på trä- och korsverks-bust Revisionen hade föreslagit, att Am:ts-Staterne skulle få välja en särskild Direktion, som borde styra Am:ts-Krigsmans-Kassan, men detta afslogs, emedan denna omsorg hade blifvit Stor-Amirals-Embetet uppdragen, på samma sätt, som fordom under Am:ts-Collegium; dock tillät Kongl. Maj:t, att en Pensionär fick af Am:ts-Staterne utväljas att biträda Stor-Amirals-Embetet vid förvaltningen af Kassan, likväl utan arfvode. Denne afskedade Ledamot borde, utan allt afseende på dess värdighet, alltid intaga sitt säte nedanföre de i tjänst varande Ledamöterna, och efter dem sin röst afgifva. Revisions-sammanträdena bestämdes till den 1 Januari. Slutligen yttrar sig Kongl. Maj:t uti samma skrifvelse: "att Revisorerne sträckt sin befattning utöfver de gränser, som dem äro föreskrifne, då de föreslagit ändringar uti sjelfva Styrelse-sättet, och således befattat sig med ämnen, hvilka dem icke tillkommit, dels ock icke otydligt tyckts grunda deras derom gjorde föreställning på misstroende till de Embetsmän, Vi denna omsorg anförtrött, och då Vi detta förhållande icke utan missnöje kunne anse; så vele Vi nu anbefalla Eder (Stor-Amirals-Embetet) att Revisorerne sådant allvarligen förhålla."

Stor-Amirals-Embetet upphörde väl till namnet den 7 November 1796, då Hertig Carl nedlade sin befattning såsom

^{*)} Kongl. Brefvet den 19 Augusti 1795.

Ordförande i nämnde Embete (den han aldrig hade utöfvat ¹⁾), men organisationen af nämnde Embets-verk fortfor likväl, under namn af Kommitté, äfvensom (någon kort tid) dess befattning med Am:ts-Krigsmans-Kassans Styrelse.

Då Inqvarterings-Kassan, som under de sednare åren hade blifvit styrd i sammanhang med Am:ts-Krigsmans-Kassan, af Kongl. Maj:t upplöstes ²⁾, och dess behållning af 59,624 *R.* öfverflyttades på Stats-verket, med skyldighet att, enligt den förändrade Lots-regleringen, aflöna Lots-Officerare och Lotsar, hvilka af denna Kassa förut uppburit sin aflöning, anbefalldes tillika, att Ombudsmannen, Notarien, Kanslisten och Vaktmästaren, som förut haft sine löner till hälften från hvardera af de båda Kassorne, ensamt skulle lönas af Am:ts-Krigsmans-Kassan, men då innehafvarne afgingo, borde Kommittéen anmäla, om ej tjensterne för lämplige arfvoden skulle kunna bestridas.

Med år 1797 fick Am:ts-Krigsmans-Kassan åter sin egen Direktion ³⁾, bestående af Ordföranden i Kommittéen och den Civile Ledamoten derstädes, samt 2:ne Militärer och 1 Civil, hvilka af Am:ts-Staterne dertill skulle väljas. Således erhöill Kassan nu, utan något taget initiatif, den Styrelse, för hvars föresläende Revisorerne, i $1\frac{3}{4}$ år förut, under Hertigens förmyndare-regering, hade erhållit en allvarlig skrapa.

I början af år 1798 hade Kongl. Maj:ts Statsberedning inkommit med ett underdånigt betänkande om Am:ts-Krigs-

¹⁾ Ibland egenheter må anföras, hurusom de till Stor-Amirals-Embete ställda Kungliga brefven (under förmyndare-regeringen) börjades med "en synnerlig kärlig helsning till den högborne Furste, Vår älskelige käre Farbroder, H. K. H. Hertig Carl", af hvilken sjelfva brefven, under Konungens minderårighet, voro undertecknade.

²⁾ Kongl. Brefvet den 9 Juni 1797.

³⁾ Kongl. Instruktionen den 16 Januari 1797, hvarefter den till förvaltande af Örlogs-Flottans ärenden förordnade Kongl. Kommitté hade att sig i underdånighet rätta.

mans-Kassan, hvori yttras, att Kassan ägër sin uppkomst, varelse och bestånd, icke af Am:ts-Staternes sammanskotter, som ej lemnat mer än 1 procent af lönerne från 1784 (hvilket ej var alldeles öfverensstämmande med rätta förhållandet), utan af blotta publika afgifter och fordne Regenters förlänningar. Vidare förmåles, att Kassans pensions- och gratials-utgifter, som per medium af 7 år, från 1783, utgjort 13,000 *R.* årligen, då stigit till mer än 30,000 *R.*, hvilket, med tillagde expencer för Kassan, utgjorde nära Kassans hela inkomst. I följd af detta betänkande och deruti uppgifne förhållanden, föreskref Kongl. Maj:t utarbetandet af ett nytt Reglemente för Am:ts-Krigsmans-Kassan, hvarjemte Konungen förärade Kassan den fordna Inqvarterings-Kassans utestående kapital, utgörande 40,800 *R.* B:ko med ränta från 1798 års början, och tillades Kassan dessutom åtskillige andre Inqvarterings-Kassan förut anslagne inkomster, såsom Bergringe-medel, Passagerare-afgift och förverkade Båtsmans-löner, samt Saköre-medel vid Am:ts-Under-Rätten i Carlskrona. Pensions-åldren blef ock nu bestämd till 60 år, hvarjemte föreskrefs, att så väl Pensions-Staten som Gratials-Staten för enkor skulle i vissa klasser inrättas, och i hvarje klass ett visst antal pensioner och gratialer bestämmas, att i mån af ledigheter tillträdas; dock borde fonden alltid förkofras med 1,500 *R.* årligen ¹⁾.

Samma år gjorde Kongl. Kammar-Collegium hemställan om Am:ts-Krigsmans-Kassa-räkenskapernes granskning uti Kammar-Revisionen, men emedan föreskriften om revision af dessa räkenskaper af Am:ts-Staternes hvart tredje år valde Revisorer, de der borde i underdånighet afgifva berättelse om Kassans ställning till Kongl. Maj:t, ansågs innebära all nödig säkerhet, alltså afslogs Kammar-Collegii hemställan ²⁾.

¹⁾ Kongl. Brefvet den 29 Mars 1798.

²⁾ Kongl. Brefvet den 5 November 1798.

Den ersättning 5,500 *Rb.* årligen för Arm- och Läst-armpenningarnes förlust, som blifvit Am:ts-Krigsmans-Kassan tilldelad, upphörde med år 1797. Vål hade Kassan debiterat Stats-verket för denna intrad, som på flere år ej blifvit erlagd, men genom Kongl. Brevet den 16 April 1798 kom ersättningen att upphöra, och obetalde 19,000 *Rb.* af desse ersättnings-medel afskrefvos. Det tyckes, som skulle Inqvarterings-Kassa-behållningen varit en godtgörelse för denna förlust.

För Volontärer (Marin-Soldater) blef genom Kongl. Brevet den 20 Januari 1800 stadgadt, att så vida de tjent Kronan föreskrifven tid, borde de vid afskedstagandet undfå gratial (pension), antingen tjenstetiden var tillryggalagd ensamt i Flottans tjenst, eller både vid Arméén och Flottan.

Genom af Riksens Ständer åtagen förmögenhets-afgift, enligt Kongl. Kungörelse den 15 Juni 1800, skulle af all förmögenhet erläggas en årlig skatt af $2\frac{1}{2}$ procent. Kassan ålades att af det kapital, som icke erfordrades till bestridande af gamle orkeslöse krigsmäns samt enkors och barns gratialer, betala afgiften — således af den kapital-fond, hvaraf alla andre Pensionärer, än de nyssnämnde, erhöilo sitt underhåll. Afgiften uppgick för Kassan till omkring 2,500 *Rb.* årligen, under alla de år, då förmögenhets-afgiften erlades. Denna afgift blef af Riksens Ständer beviljad för att åstadkomma en åsyftad mynt-realisation.

Oreda i penninge-väsendet hade ock genom en mängd kredit-sedlar från Riksgälds-Kontoret och Banken ånyo börjat inträda. Agio på olika myntsorter var vanligt, och varierade betydligt; låntagare till och med förbehöilo sig i sine Reverser, att få betala räntan i det ena eller andra sedelslaget. I Kassans räkenskaper finner man påförd vinst på olika myntsorter, som kunde uppgå för året ända till öfver 6000 *Rb.* *).

*) 1802 till 6,229 Rdr, enligt samma års Hufvudbok.

Krigsmans-Kassan hade väl undfått inkomsten af den så kallade bergringe-afgiften, som skulle erläggas af alla skepp och farkoster, som anlände till hamn och begagnade berg-ringarne, men då någon kontroll på denna afgift ej fanns, och Kassan fick bekosta ständige reparationer och underhåll af desse bergringar, så föreskrefs 1801 *), att bergringe-afgift borde erläggas af alla skepp och farkoster, som anlände till hamn, jemte dem, som varit vinterliggare, hvilka sednare skulle, då de afgingo, betala afgiften å de ställen, der bergringar funnos, allt efter specificerade förteckningar. Denna inkomst uppgick dock aldrig till mer än omkring 100 *Rb.* Banko årligen.

Den 17 Juni 1801 utkom en ny Kongl. Förordning om passagerare-afgifts erläggande af dem, som taga utrikes pass, hvilken ännu ligger till grund för beräkning af denna Kassans inkomst.

Ett Kongl. Bref af den 23 Mars 1803 hade ankommit, hvarigenom anbefalldes, att Am:ts-Krigsmans-Kassan skulle återflyttas till Stockholm och ställas under Kongl. Förvaltningen af Sjö-Ärendena. Att så väl Kassans Direktion som Am:ts-Staterne högeligen allarmerades, i följd af en sådan befallning, borde ej väcka förundran, när man ihågkom, huru Kassans fordna förläggande till hufvudstaden ingalunda fördelaktigt inverkat på dess penninge-ställning. Direktionen ingick genast med underdånige föreställningar om de olägenheter, som skulle blifva en följd af flyttningen, hvaribland hufvudsakligast den, att Krigsmans-Kassans utlåningar i betydlig mån bidrogo till penninge-rörelsen i Carlskrona och orten deromkring, genom hvars upphörande, efter Kassans flyttning till Stockholm, näringarne der skulle aftaga. Detta skäl, som i sig sjelf endast kunde vara ett svepskäl, befanns likväl i nåder vara "en omständighet af mycken vigt", hvar-

*) Kongl. Brevet den 19 Januari 1801.

före Kongl. Brevet den 11 Maj samma år, "till förekommande af dylika följder", upphäfde föreskriften om flyttningen, och Kassan fick förblifva under sin Direktion med Befälhafvande Amiralen till Ordförande, och skulle en Ombudsman fortfarande i egenskap af Kassör eller Syssloman förblifva i Stockholm.

Sedan Kassans utbetalningar blifvit ökade, måste år 1804 den utväg vidtagas, att alla enkors och barns gratialer minskades med $\frac{1}{2}$ -del. Samma år delades emellan Krigsmans- och Wadstena Krigsmans-Kassorne de pris-medel, som efter sista kriget blifvit outtagne, då præscriptions-tiden nu var förliden. Krigsmans-Kassan fick 5,521 *Rb.* och Wadstena Krigsmans-Kassa 5,080 *Rb.* Banko.

Riksens Ständers skuld 113,133 *Rb.*, hvarå endast 4 $\frac{1}{2}$ procents ränta utgått, betalades äntligen år 1805.

I följd af föreskriften i Kongl. Brevet d. 29 Mars 1798, hade 2:ne olika förslager till nytt Reglemente för Kassan blifvit afgifne, och uti ett vidlyftigt Kongl. Bref, dateradt Greifswald den 27 Juni 1806, lemnas en mängd bestämmanden, rörande Kassans organisation och styrelse, men Reglementet blef icke fastställt, utan skulle å nyo omarbetas. Am:ts-Staten hade begärt att öfver Kassan få lika förvaltningsrätt, som Arméen öfver Arméens Pensions-Kassa, men sådant afslogs, på grundade skäl. Direktionen bestämdes till en Ordförande och 4 Ledamöter, af hvilka Ordföranden och 2:ne Ledamöter skulle af Kongl. Maj:t utses, Am:ts-Staterne fingo välja en, och Pensionärerne en, båda med Suppleanter. Af de valde Ledamöterne afgick en hvarje år. Kassans räkenskaper anbefalldes skulle undergå granskning i Kammar-Rätten, men Kongl. Maj:t ville årligen utse 2:ne Revisorer, hvarjemte Am:ts-Staterne borde välja 2:ne, som årligen granskade Kassans hypotheker, skärskådade protokoller och den årliga redogörelsen, hvarefter deras anmärkingar skulle åt-

följa räkenskaperne till Kammar-Rätten. Den, som ett år varit Revisor, fick ej det följande året återväljas. Nya Dockebyggnads-, Timmermans- och Handtverks-Staterne fingo nu delägande rätt i Kassan. Det för pensions erhållande förut stadgade ålders-måttet af 60 år med 35 tjenste-år blef så till vida förändradt, att Kaptener, Löjtnanter och Under-Löjtnanter samt Under-Officerare fingo pension vid 50 års ålder, efter 30 tjenste-år, men för alla högre grader och för Civile bibehölls den långvarigare tjenstetiden och det högre ålders-måttet. Till pensioner för afskedade Embets- och Tjenstemän ansgos 12,000 *Rb.*
Till gratialer för gemenskapen, samt deras enkor och barn 6000: —
Till allmosor 166: 32.

Återstoden skulle, sedan 1500 *Rb.* blifvit årligen afsatte till fondens förökande, användas till gratialer för aflidne Embets- och Tjenstemäns enkor och barn. Derjemte föreskrefs, att när de till gemenskapen afsatte 6000 *Rb.* ej åtgingo, skulle besparingen komma att afsättas för det sålunda bestämda ändamålet. De förut till högst ålderstigne, sängliggande eller eljest medlidande värde af gemene mans enkor och barn anslagne 166 $\frac{2}{3}$ *Rb.* skulle ökas med 100 *Rb.*, när fonden kunde sådant tåla. Begäran om ersättning för förlorade Arm- och Läst-arpenningar afslogs.

För Kassan fastställdes jemväl en ny Stat, som upptog:

1 Kamrerare med lön	333 <i>Rb.</i>
1 Kassör i Carlskrona	250 —
1 Dito i Stockholm	100 —
1 Revisor	150 —
1 Kammarkrifvare och Kanslist	100 —
1 Vaktmästare (utom 2 Tunnor Råg och 1 Tunna Korn, garnisons-mål)	60 —
1 Sekreterare	150 —
1 Ombudsman	200 —

Då, efter Advokat-Fiskalen Humbles död, fråga blef, hurvida Ombudsmans-befattningen vid Am:ts-Krigsmans-Kassan, hvilken Humble jemväl innehåft, borde skiljas från Advokat-Fiskals-Embete vid Flottan, förklarade Kongl. Maj:t i skrifvelse den 28 Mars 1808, att desse sysslor framdeles skulle förblifva oåtskillede, för att bereda Advokat-Fiskalen en bättre aflöning, hvilket ock iaktogs vid utfärdandet af Advokat-Fiskalerna Wahlströms och Nauckhoffs fullmakter, hvaruti var bestämdt, att de tillika voro Krigsmans-Kassans Ombudsmän.

Genom tillökning i Gratialisternes antal, efter 1788, 89 och 90 årens krig, hade man måst vidtaga den ledsamma utväg att minska alla utgående gratialer med $\frac{1}{6}$:del. Staterne hade erbjudit sig år 1807 att tillskjuta medel för att åter höja gratialerne, och Kongl. Maj:t förklarade, att anbudet borde i Projekt-Reglementet inflyta, på det, när behöfvat kunde sådant påkalla, Kongl. Maj:t måtte kunna förordna om gratials-fyllnadens utgående. Detta föreskrefs genom Kongl. Brevet den 9 Februari 1809, hvarutinnan Kassan äfven ålågges, att efter alla Pensionärer utbetala begravnings-hjelp.

Kammar-Rådet Loffman erhöll sistnämnde år, såsom fördragande Ledamot, ej allenast 166 $\frac{2}{3}$ Rb. Sp. årligen, utan hugnades ock med en dylik retroactif ersättning, uppgående till 1,750 Rb. Banko, för dess tjenstgöring från och med år 1795. Arfvodet intogs i Kassans nya Aflönings-Stat ¹⁾, hufvudsakligen lika med 1806 års Stat.

Oaktadt Finland, genom freds-slutet i Fredrichshamn den 17 September 1809, blifvit till Ryssland afträdt, fingo likväl, enligt Kongl. Beslut ²⁾, alla pensioner och gratialer till gemenskap samt enkor och barn, som bodde i Finland och

¹⁾ Kongl. Stat för Am:ts-Krigsmans-Kassan den 9 Februari 1809.

²⁾ Kongl. Brevet den 18 December 1810.

på Åland, till fullo utbetalas af Kassan; men då gratialerne för gemenskapen år 1811 ökades med $\frac{1}{3}$:del, och alla enkor och barn återfingo den år 1804 mistade $\frac{1}{6}$:del af sine gratialer, blefvo de i Finland vistande uteslutne från denna förmån ¹⁾. I sammanhang härmed ökades jemväl Krigsmans-Kassans Aflönings-Stat med 33 $\frac{1}{3}$ procent ²⁾, så att alla löner och arfvoden blefvo med $\frac{1}{3}$:del förhöjde, sedan Direktionen anmält, att alla dessa tillökningar kunde med Kassans dåvarande tillgångar bestridas, och Kongl. Maj:t fästade sig vid tidernes dyrhet.

Genom Kongl. Bref den 30 November 1810 hade Kongl. Maj:t, angående hvad som borde iakttagas, i afseende på förskotter af Stats-verkets medel i landsorterne, icke lemnat tillstånd för Ränterier och Kronologdar att hädanefter, såsom förut genom Kongl. Bref den 6 December 1782 var medgifvet, förskjuta de i landsorten boende Gratialister af gemenskapen deras förtjente gratialer. Härigenom uppstod tvekan, hurvida gemenskapen ännu ägde denna rättighet, hvilken tvekan dock häldes, medelst Kongl. Förklaringen den 19 Nov. 1811, som fortfarande tillerkänner Pensionärer af gemenskapen denna rättighet, och har detta stadgande sedermera influtit i Kassans sednare Reglementen.

År 1812 hade Rikens Ständer anslagit åt de 3:ne lägsta Under-Officers-graderne löntillökning; men denna tillökning fick ej beräknas, när fråga blef om pensionering, utan utgingo pensionerne efter den lön, som de förut innehåft, innan förhöjningen vidtog ³⁾. Detta förhållande upphörde först 1816.

Ända till 1814 hade de anslagne allmose-medlen, 166 $\frac{2}{3}$ Rb. B:ko årligen, utdelats af Direktionen, uppå Am:ts-Prester-

¹⁾ Kongl. Brevet den 17 September 1811.

²⁾ Kongl. Maj:ts Stat den 12 November 1811.

³⁾ Kongl. Brevet den 14 Januari 1812.

skapets förslag; men genom Kongl. Brevet den 19 April nämnde år anbefalldes Kongl. Maj:t, att desse medel skulle ökas till 1000 *R.* B:ko, och tilldelas Fattigvården i Carlskrona, helst Am:ts-Krigsmans-Kassan ägde enahanda föremål med det ifrågavarande, samt att tillökningen af 833 $\frac{1}{3}$ *R.* så mycket hellre borde utgå af de 1500 *R.*, hvarmed fonden årligen skulle förökas, som Kassan nu kommit till den styrka, hvilken dess välgörande ändamål kräfde.

Ett prejudikat af särskild beskaffenhet må här omnämnas. Sedan Vice-Amiralen m. m. Friherre Rud. Cederström undfått afsked med pension utur Am:ts-Krigsmans-Kassan den 25 Juli 1815, och sedermera samma år blifvit till Stats-Råd befördrad, förklarade Kongl. Maj:t, genom skrivelse den 31 derpåföljande Augusti, honom fortfarande berättigad till pensionens åtnjutande. Detta var likväl rakt stridande emot Reglementets tydliga föreskrift. Ända in på året 1819 åtnjöt Stats-Rådet Friherre Cederström denna pension, men då han i November 1818 hade blifvit utnämnd till Amiral, och sålunda åter ingick i Flottans tjänst, frånträddes pensionen, sedan nådårs-grundläggningen försiggått¹⁾.

Flottans Konstruktions-korps, som förut endast ägt partiel del i Kassan²⁾, erhöll nu, i följd af Kongl. Brevet den 23 Januari 1816, generel delaktighet i denna Kassa.

¹⁾ Ehuru Baron Cederström, jemte åtnjutande af Stats-Råds-lön, innehade pension utur Am:ts-Krigsmans-Kassan, i följd af särskild Kongl. nåd, fick detta prejudikat dock ingen vidsträcktare tillämpning, ty när Landshöfdingen öfver Wester-Norrlands Län, Kontre-Amiralen C. F. Aschling äfven begärde att få pension. utur Krigsmans-Kassan, afslog den då tillförordnade Kongl. Regeringen i Bref den 8 September 1818 denna begäran, på den grund, som orden lyda: "att pensions-förmån icke må någon af Kassans delägare tillgodokomma, så länge han lön å Kronans Stat åtnjuter". Säsom medlem af den tillförordnade Regeringen finnes Baron R. Cederström jemväl hafva undertecknat detta Nådiga Bref.

²⁾ Enligt Kongl. Brevet den 27 Juni 1806.

Landt-Räntmästaren i Stralsund, Gottlieb Möller, hade bevist den redbarhet i sitt tjenstemanna-förhållande, att han, vid Fransmännens invasion 1807—1812, med eget äfventyr, undanhållit fienderne de indutne Last- och Arm-penningarne, för hvilka han sedermera ordentligt redoviste. För detta redliga förhållande tillade Kongl. Maj:t honom den större medaljen i guld, om 25 dukater, hvars kostnad Am:ts-Krigsmans-Kassan fick bestå*).

Gratialerne för all gemenskap blefvo af Kongl. Maj:t förhöjde år 1816, hvilken förhöjning tillgodokom alla då lefvande Gratialister, och bestämdes beloppen sådane, som de ännu, hufvudsakligen, utgå. Till denna förhöjning erfordrades en summa af 3,182 *R.* Kongl. Maj:t anbefalldes i sammanhang härmed upprättande af förslag till nytt Reglemente för Kassans Gratialister af gemenskapen. En ny Afönings-Stat för Tjenstemännen fastställdes åter, i likhet med de löner, som vederlikar vid Flottan erhållit, så vida Kassans tillgångar då och framgent kunde sådant medgifva.

Afönings-Staten var så lydande:

	Banko <i>R.</i>	T:r Spanmål, inberäknade under lönen à 6 <i>R.</i> T:n.
Föredraganden, arfvode	300:	—
1 Kamrerare, lön	666:	50:
1 Sekreterare	400:	30:
1 Ombudsman	350:	30:
1 Kassör	500:	40:
1 Revisor	400:	30:
1 Kammarskrifvare och Kanslist	200:	10:
1 Vaktmästare	100:	6:

Extra Stat:

1 Kassör i Stockholm, så länge Kassan är i behof af ett sådant biträde	233 $\frac{1}{3}$	—
--	-------------------	---

*) Kongl. Brevet den 3 September 1816.

Direktionen ingick till Kongl. Maj:t med det begärde förslaget till nytt Reglemente för Gratialisterne af gemenskapen, och under den 23 September 1817 blef detta Reglemente till efterlefnad af Kongl. Maj:t utfärdadt, med föreskrift, att ingen minskning i framtiden fick äga rum i de bestämda gratials-beloppen, och i händelse Kassans tillgångar ej skulle blifva tillräcklige för deras utbetalande, då ägde Direktionen att vid hvarje års slut göra derom anmälan, på det bristen måtte kunna afhjelpas, hvaremot Kongl. Maj:t å nyo befallde, att Tjenstemännens vid verket tillökte löner ej fingo utbetalas, innan utröndt blifvit, att Kassans tillgångar, sedan gratials-tillökningen utgått, sådant medgåfve. Detta försigtighets-mått var behöfligt, ehuru hårdt för Tjenstemanna-personalen, ty vid 1817 års slut visade sig endast ett öfverskott af 132 *Rb.*, och åren 1818 och 1819 voro inkomsterne otillräcklige för utgifterna, så att fonden under dessa 2:ne år minskades med 2,869 *Rb.*

Emellertid hade Krigsmans-Kassans Direktion flerfaldiga gånger yrkat ersättning för den genom Pomerns frånträdan-de bortmistade sista resten af Arm- och Läst-penningarne, och då det nu visade sig, att Kassans inkomster voro otillräcklige, så erhöll Kassan slutligen af Rikens Ständer beviljad en årlig ersättning af 3,000 *Rb.* Banko, som på Riks-Statens sedermera blifvit uppförd, och kommit Kassan till godo*). För tillökning i Lotsarnes pensions-belopp erhöll Kassan, enligt Lots-Förordningen af år 1820 och Flottans Stater, en årlig ersättning af 1,000 *Rb.*

Efter denna tid började Kassan åter att småningom tillvexa. 1821 delades emellan Wadstena- och Krigsmans-Kassorne de sedan sista krigs-åren innestående outtagne pris-medlen. Hvardera Kassa erhöll ett belopp af 6,455 *Rb.* B:ko.

*) Kongl. Brevet den 30 Juni 1818.

1823 den 14 Januari utkom ett Kongl. Bref, af innehåll, att då Finland vore utländsk ort, så skulle för pass till nämnde Furstendöme i passagerare-afgift till Am:ts-Krigsmans-Kassan erläggas 3 *Rb.* B:ko för Ståndspersoner och 1 *Rb.* för Gesäll, Betjent, Piga eller personer af allmogen. Hel familj, som å ett pass upptogs, borde erlägga hälften. I flere år uttogs denna afgift af alla resande, då slutligen den förklaring erhöles, att meningen icke vore om andre än utländske resande, som i Sverige togo pass till Finland, men icke om inhemske, hvadan en del af de redan uppburne medlen fick återställas.

Uppå gjord hemställan, att Fyrmästarna måtte erhålla någon pensions-rätt, samt att Lots-Officerarne, som tillkommit 1820, jemväl måtte vinna delaktighet i Kassan, bifölls år 1823, att Fyrmästarna fingo pensions-rätt lika med Mäster-Lotsar, samt att Lots-Officerarne fingo ingå som delägare i Kassan, med pensions-rätt, Lots-Kaptener och Öfver-Åldermän lika med Löjtnanter vid Amiralitetet, samt Lots-Löjtnanter och Lots-Uppsyningsmän lika med Under-Löjtnanter.

När Skärgårds-Styrmans-Kompagniet upplöstes 1824, så öfverläts den Pensions-Kassa, som nämnde korps ägde, till Am:ts-Krigsmans-Kassan, med vilkor att dels utbetala några obetydliga gratialer, dels ock till de ännu kvarvarande 11 Skärgårds-Styrmännen, af räntan på kapitalet, godtgöra en dem då tilldeld löne-förhöjning. Kapitalet utgjorde 4,021 *Rb.* 23 *Å.* 4 rst. B:ko, och både löne-förhöjningarne och gratials-beloppen uppgingo ej till så mycket som räntan på detta kapital 1). Samma år förordnades ock, att Kassan skulle erhålla $\frac{1}{4}$:del af Ecclesiastique-Statens 3 procents löne-bevilling, hvaraf de $\frac{5}{7}$:delarne tillfölo Wadstena Krigsmanshus-Kassa. Beloppet var obetydligt, och utgick endast i några år, då denna bevilling upphörde 2).

1) Kongl. Brevet den 30 Mars 1824.

2) Kongl. Brevet den 23 November 1824.

Det många gånger omändrade Reglements-förslaget, som sednast af särskilde Deputerade åter blifvit omarbetadt och till Kongl. Maj:t inlemnadt, blef slutligen faststaldt och utkom den 20 December 1825, under titel: *Kongl. Maj:ts förnyade Nådiga Reglemente angående Styrelsen och Förvaltningen af Am:ts-Krigsmans-Kassan*. I följd af detta Reglemente blef fonden delad i 2:ne. Gratials- eller Enke-fonden fick 250,000 Rb., och återstoden, utgörande 301,524 Rb., anslogs till Pensions-fonden, hvaraf så väl Embets- och Tjenstemän som Gemenskap borde pensioneras. Direktionen bestämde nu till en Ordförande (Befälhafvande Amiralen), en föredragande Civil-Ledamot, som af Kongl. Maj:t utnämndes, och 3:ne af Am:ts-Staterne valde medlemmar, 2:ne Militärer af Regements-Officers-grad och en pensionerad Militär eller Civil, eller, i brist deraf, en med Kongl. fullmakt på tjensten försedd Civil person. Den högsta pensionen utsattes för Militärer till 1,000 Rb. och för Civile till 800 Rb.; åldren blef bestämd till 55 år, och 30 tjenste-år fordrades, ifrån 20:e året, men vid 50 år kunde man få afgå med $\frac{3}{4}$:dels pension, tilldess ålders-måttet var uppnådt, då fulla pensionen tillträdde. Förhållningen af pensions-tillgång emellan Militär och Civil upphörde. Till utrikes ort flyttad Pensionär fick behålla sin pension, så vida han ej trädde i främmande makts tjenst. En Pensions-Stat i 17 klasser bestämde pensionerne för hvar och en; likaså en Gratials-Stat för enkor och barn, i 14 klasser; högsta gratialet blef 250 Rb., det lägsta $\frac{1}{2}$ Rb., hvilket var oändligt mindre än efter 1783 års Reglemente, som hade högst 300 Rb. Specie, eller, efter Banko-myntets värde 1825, emellan 8 à 900 Rb. B:ko. Barn erhöles hvardera $\frac{1}{4}$:del af moders gratial, dock, om de voro flere än 4, ej mer än fullt, hvad modren innehafte; för gossar upphörde gratials-rätt vid 18 års ålder.

Hitintills hade Kassans delägare endast betalt 1 procent af sine löner såsom bidrag till Kassan. Ifrån och med 1826

erlades deremot 4 procent af den blifvande pensionen till Pensions-Kassan och 1 procent till Enke-Kassan. Aflönings-Staten för Verkets Tjenstemän blef åter på samma gång omändrad, och fastställdes sålunda:

	Banko Rb.	T:r Spanmål under lönen.
1 Föredragande Ledamot	300:	—
1 Kamrerare	900:	80.
1 Sekreterare	500:	50.
1 Kassör	600:	50.
1 Revisor	500:	30.
1 Kammarskrifvare och Kanslist	220:	15.
1 Vaktmästare	100:	12.
1 Ombudsman, arfvode	200:	—

Begärd fribrefs-rätt afslogs, hvaremot Krigsmans-Kassan tillerkändes rättigheten, att å framtida depositioner af prismedel ensam erhålla räntan.

Genom 1825 års Reglemente och ytterligare genom Kongl. Brevet den 4 Maj 1827 fingo Kongl. Förvaltningens af Sjö-Ärendena Embets- och Tjenstemän delaktighet i denna Kassa, först de, som ännu ej fyllt 25 år, sedermera alla, emot retroactive afgifters erläggande.

Då Kammar-Rådet C. J. Améen afgått såsom Civil-Ledamot eller Föredragande, ingick Direktionen till Kongl. Maj:t med förslag, att Advokat-Fiskal Nauckhoff måtte, jemte sin innehafvande Ombudsmans-befattning, tillika få utses till Föredragande i Direktionen. Detta mindre väl betänkta förslag blef dock af Kongl. Maj:t afslaget, hvarefter, sedan Advokat-Fiskalen förklarar sig vilja frånträda Ombudsmans-befattningen, han den 1 Augusti 1827 utnämndes till Föredragande Ledamot i Direktionen, men då Ombudsmans-arfvodet blifvit nedsatt till 200 Rb., fick Nauckhoff behålla skillnaden emellan detta belopp och hvad han förut innehafte. Ombudsmans-befattningen, som nu, de facto, blifvit skild ifrån Advokat-

Fiskals-tjensten, anslogs då ledig för Sökande, och tillsattes af Kongl. Direktionen den 6 November 1827, då Am:ts-Auditören Nordvall dertill utnämndes. Föreskriften i Kongl. Brevet den 28 Mars 1808 synes likväl icke vara för alltid upphäfd.

En år 1829 afiden Kontrollör vid Flottan, J. F. Blomstedt, öfverlät, genom testamentarisk disposition, ett belopp af 800 *R.* B:ko till Kongl. Direktionen öfver Am:ts-Krigsmans-Kassan att förräntas, och förordnades att den belöande räntan skulle tilldelas 3:ne frånfallne, mest nödlidande af Carlskrona Stations Embets- eller Tjenstemäns af Flottan, helst sjuklige, ogifte döttrar, eller ock enkor. Donationen emottogs af Direktionen, och har allt sedermera förvaltats på sätt Testator föreskrifvit.

Emot samma förbindelse, som Statsverket ålegat, öfverläts, på grund af Rikets Ständers beslut, till Krigsmans-Kassan den lön-innehållning, som i vakans efter afskedade, under namn af Begravnings-hjelp för 6 månader innehålles *).

Med den 1 Oktober 1831 skedde den förändring i gemenskapens pensions-rätt, att Sjö-Artillerister blefvo pensions-berättigade vid 50 års ålder och efter 25 tjenste-år, och för den öfriga gemenskapen fordrades 55 lefnads- och 20 tjenste-år. Då blef ock Sekreterare-tjensten förändrad till en bi-befattning med 300 *R.* årligt arfvode. Kassören fick lönen förökt till 700 *R.* och Vaktmästaren sin till 140 *R.* Vidare förordnades, att 3 barn fingo behålla lika gratial, som moder innehåft, eller hvarterda barn $\frac{1}{3}$:del. Nu stadgades ock, att uti alla val samt öfverläggningar och omröstningar, beträffande Am:ts-Krigsmans-Kassan, borde vissa Deputerade från Under-Officers-korpserne deltaga.

*) Kongl. Brevet den 30 Mars 1830.

Flere gånger hade Kongl. Direktionen samt Am:ts-Staternes Deputerade i underdånighet föreslagit, att den 1 per mille afgift, som vid köp af roterade Båtsmans-hemman i Riket samt husköp i Carlskrona Stad tillfölla Wadstena Krigsmanshus-Kassa, måtte öfverflyttas på Am:ts-Krigsmans-Kassan; men då svårigheter vid utbrytning, uppbörd och leverering af desse afgifter, i länen skulle uppstå, enär de gemensamt med samma afgifter för roterade Soldat-hemman erlades, beslöt nu Kongl. Maj:t, att Wadstena Krigsmanshus-Kassa allt framgent skulle uppbära afgiften, men deraf årligen leverera till Am:ts-Krigsmans-Kassan $\frac{1}{3}$:del ¹⁾).

Vid de sammanträden, som i Carlskrona varit hållne med Am:ts-Staterna, uti frågor, beträffande Am:ts-Krigsmans-Kassan, efter Flottornes sammanslagning 1824, hade endast de vid Carlskrona Station vistande delägare fått tillfälle att blifva hörde, hvaröfver delägarne vid Stockholms Station hos Kongl. Maj:t förde skälige klagan, i följd hvaraf förordnades ²⁾), att öfver alla af Revisorerne gjorde förslag skulle delägare vid Stockholms och Götheborgs Stationer alltid höras jemte Carlskrona Stations, innan sådane förslager till Kongl. Maj:ts pröfning öfverlemnades.

Sedan nu Revision förevarit till granskning af 1828, 1829 och 1830 årens räkenskaper, hade denna Revision dels yttrat sig öfver åtskillige förut hos Kongl. Maj:t väckte frågor, dels gjort åtskillige förslager, och i förra afseendet afstyrkt, att Am:ts-Staternes röst-rättighet, i Am:ts-Krigsmans-Kassans ärenden, skulle utöfvas genom Deputerade af Flottans samtliga Stater, liksom för Under-Officers-korpserne förut var föreskrifvet, hvadan frågan förföll, ehuru Kongl. Maj:ts önskan synes hafva varit, att Flottans Stater ingått på detta förslag ³⁾). Lots-Åldermän och Fyrmästare, som

¹⁾ Kongl. Brevet den 23 Juli 1831.

²⁾ Kongl. Brevet den 6 Maj 1830.

³⁾ Kongl. Brevet den 11 November 1834.

1827 fått värdighet såsom Under-Officerare, tillerkändes pensions-rätt lika med Flottans Under-Officerare af lägsta grad. En ny Pensions-Stat fastställdes åter, hvarest högsta pensionen blef 2,000 *Rb.* B:ko i 1:a klassen; ytterligare hade denna Pensions-Stat 6 påföljande klasser, hvori pensions-beloppen voro fastställda till 1,333 $\frac{1}{3}$, 1,066 $\frac{2}{3}$, 800, 700 och 666 $\frac{2}{3}$ *Rb.* B:ko, och i 7:e klassen $\frac{1}{2}$:delar af lön och tjänstgörings-penningar för alla med 600 *Rb.* lön och derunder, intill 100 *Rb.*, åt hvilka, med så ringa lön, lemnades fullt belopp i pension. Nu tillkom ock det stadgande, att den Amiral-person, som på Allmänna Indragnings-Staten erhöll pension, fick af Am:ts-Krigsmans-Kassan uppbåra skillnaden emellan denna och förut innehafd lön och tjänstgörings-penningar, men detta stadgande kunde då ännu föga skada, emedan pensionerne i hvarje klass begränsades till ett visst antal, sålunda, att 1:a klassen (Amiraler) fick endast hafva 1 Pensionär, 2:a och 3:e klasserne 5, 4:e 3, 5:e 3 och 6:e 1*). Gratialerne för enkor bestämdes till $\frac{1}{6}$:del af pensionen efter nya Staten, men för Clereciets fastställdes vissa belopp, emedan männen ej hafva pensions-rätt. 5-års-Gratialisternes nådegåfvor höjdes från 8 till 12 *Rb.* Halft gratial bestämdes för enkor efter dem, som i minst 10, men ej i 15 år varit i tjänst. Dessutom anbefalldes-åter utarbetandet af förslag till nytt Reglemente.

Centonalen, som utgick med 1 procent af löner och arfvoden m. m., blef, i följd af Rikets Ständers beslut vid 1834 års Riksdag, indragen till Statsverket, och skulle erläggas i sammanhang med Allmänna Bevillningen; hvarföre Ständerne i stället anslogo ersättning åt Pensions-Kassorne, sålunda, att Wadstena Krigsmanshus-Kassa fick 34,000 *Rb.*

*) En äldre pensionerad Amiral fanns då, som endast hade 600 *Rd* pension, och så länge han lefde, fick ingen Amiral-pensiu ytterligare utgå.

och Am:ts-Krigsmans-Kassan 5,000 *Rb.* årligen*). Detta belopp ökades först till 5,400 *Rb.* och sedan till 6,000 *Rb.* B:ko.

Ibland förslager, som påföljande Revision framställt, var äfven det, att genom pensions- eller lönfyllnads-bidrag af Successorerne till pensions-tagare i de 6 första pensions-klasserne bereda större afgång utur tjensten, och sålunda tillfälle till avancement för de lägre graderne. Detta projekt föranledde en tvist emellan Direktionen och Stockholms Station, på det sätt, att Direktionen, som ansåg Under-Officerarne öfver denna fråga ej kunna höras, emedan förslaget icke afsåg Under-Officers-graderne, fann rättaste sättet att höra Am:ts-Staterne böra vara korps-vis. Så skedde äfven i Carlskrona, men Stockholms Station vägrade att yttra sig, emedan ett sådant sätt att afgifva yttrande ej var i Reglementet föreskrifvet. Direktionen meddelte sina ytterligare skäl för saken, men Stockholms Station vägrade å nyo. Då förklarade Direktionen, att så vida Stockholms Stations yttrande ej på föreskrifvet sätt inkom, ernade Direktionen icke desto mindre företaga ärendet till afgörande; Stationen kunde sedan äga rätt att hos Kongl. Maj:t anföra klagomål. Då Stationen nu för 3:e gången fortsatte sin vägran att yttra sig, hänsköt Stations-Befälhafvaren i Stockholm frågan till Kongl. Maj:ts afgörande, hvilket skedde på det sätt, att, då alla slags ackorder voro afskaffade, men det ifrågavarande förslaget åsyftade ett nytt sätt för ackorders införande, alltså ogillades hela förslaget, och dymedelst var den gordiska knuten afhuggen.

I följd af Kongl. Brefvet den 18 Oktober 1836 uppflyttades Mäster-Lotsar till pensions-rätt lika med hvad Lots-Åldermän tillföre haft, eller emellan 50 och 15 *Rb.* B:ko; för Matrosar och Kanonierar bestämdes lika ålders-mått, som genom Kongl. Brefvet den 31 Oktober 1831 varit Sjö-Artiller-

*) Kongl. Brefvet den 31 Januari 1835.

rister medgifvet, eller 50 år. Bland en mängd förslager, som af Kongl. Maj:t ogillades, var äfven det, att icke Befälhafvande Amiralen skulle vara Ordförande, utan att Ordförande-platsen skulle genom val af Am:ts-Staterne tillsättas.

I Pensions-klassifikationen skedde, i följd af 1837 års löne-förhöjningar, vissa, dock ej väsendtliga, förändringar ¹⁾).

Kongl. Maj:ts förnyade Nådiga Förordning och Reglemente angående Styrelsen och Förvaltningen af Am:ts-Krigsmans-Kassan utkom den 26 Oktober 1838. De huvudsakligaste olikheter, som detta Reglemente företer, emot de föregående, bestå deruti, att pensions-klasserne försvunno, och att den nya Pensions-Staten innehöll, det innehafvare af till och med 300 *Rb.* löne-fördelar få behålla hela beloppet i pension; derifrån ända till 2,000 *Rb.* lön sker en progressif procentisk minskning, så att å sistnämnde löne-belopp afgår 25 procent, för att erhålla pensions-summan. Alla Amirals-pensioner bestämdes, såsom förut, till 2,000 *Rb.* B:ko; hvar emot det dittills stadgade antalet pensioner i hvarje klass försvann, likväl med bibehållande af föreskriften, att Amirals-personer, som å Allmänna Indragnings-Staten erhålla pension, få i Krigsmans-Kassan skillnaden emellan Stats-pensionen och förut innehaft aflöning. Stats-pensionen, som af Rikets Ständer varit anslagen till en Amirals-person med 3,000 *Rb.*, delades nu i mindre pensioner, på flere händer, och Kassan fick betala till hvar och en af dem skillnaden, dock ej högre än 2,000 *Rb.* ²⁾). Enkornes gratialer förhöjdes åter till en femtedel af pensions-beloppen, och Am:ts-Staterne åtog sig att, till Gratials-fondens förstärkande, i 10 år kontribuera

¹⁾ Kongl. Brevet den 29 Mars 1837.

²⁾ Detta har emellertid haft den ofördelaktiga verkan för Kassans Pensions-fond, att numera (1850) 5 Amiraler pensioneras med 10,000 Rdr.

med 1 procent utöfver den, som redan, enligt Reglementet, ingick till denna fond.

Genom en särskild föreskrift i 117 § förordnades, att alla förslager till ändringar i Reglementet först efter hvarje tredje Revision skulle hos Kongl. Maj:t i underdänighet anmålans. Stadgandet tillkom egentligen, på det ej alltför ofta Reglements-förändringar måtte ifrågakomma. Denna § har sedermera varit föremål för åtskillige förfrågningar och tolkningar, och har slutligen blifvit så tydd, att Reglements-förändringar väl kunna förekomma vid hvarje Revision, endast de hvilat eller passerat 2:ne förutgående Revisioner *).

Ny Lönings-Stat blef jemväl utfärdad.

	Banko <i>Rb.</i>	T:r Spanmål, under lönen beräknad å 6 <i>Rb.</i> Tunnan.
1 Föredragande Civil-Ledamot	300:	—
1 Kamrerare	1200:	80.
1 Sekreterare	300:	—
1 Ombudsman.	200:	—
1 Kassör	900:	50.
1 Revisor	750:	30.
1 Kammarkrifvare	300:	15.
1 Yaktmästare	150:	12.

En råfst i afseende på inkomsten af de, vid köp af Rusthålls-hemman i Bleking och Södermöre Härad af Calmare Län, Kassan anslagne Af- och Tillträdes-afgifter hade börjat uppstå, föranledd deraf, att Kronofogden Waldow, då för honom företeddes äldre handlingar om köp af Rusthålls-hemman, utan att qvitto å afgiften var handlingarne följaktigt, krediterade Kassan för denna afgift, men i debet afskref samma belopp uti sin års-räkning, endast, som det

*) Kongl. Brevet den 25 Maj 1841.

synes, för att göra Kassan härpå uppmärksam. Detta var för redan afgångne Fogdars tid inom Länet, och när nu de till Kassan för flere år tillbaka inkomne äldre Redogörelser jemfördes med dessa krediteringar och afskrifningar, så befinns att afgifterne ej influtit. Man blef nu öfvertygad derom, att Krigsmans-Kassans rätt blifvit på ett eller annat sätt förnärmad; upplysningar inhemtades från Häradskrifvare-Kontoren, och anmärkningar utfärdades. Desse afgifter, som förut uppgått till omkring 2,000 *Rb.* årligen, dock oftast derunder, ända till år 1837, stego, ifrån och med 1838, på följande sätt:

1838	3,854 <i>Rb.</i>	1844	8,289 <i>Rb.</i>
1839	4,134 „	1845	7,058 „
1840	3,909 „	1846	8,136 „
1841	5,666 „	1847	10,848 „
1842	7,544 „	1848	10,967 „
1843	19,362 „ ¹⁾	1849	11,325 „

Tillökningen härrörde väl och från en bättre kontrol, som, i följd af Direktionens förslag, af Kongl. Maj:t fastställdes genom kungörelse den 14 November 1842, och på grund hvaraf desse afgifter numera redovisas i sammanhang med Krono-skatterne, och redogörelserne revideras af Kongl. Kammar-Rätten²⁾.

Redan år 1836 öfverlät Kammarherren M. af Christiernin och dess Fru, genom testamentarisk disposition, en egendom, Norra och Södra Bodele, 30 tunne- och 17 $\frac{1}{2}$ kappeland af Uddevalla Stads donerade jord, till en blifvande Invalid-inrättning för Kongl. Maj:ts Flottas Sjömän af alla stånd och grader, att genom Krigsmans-Kassans Direktion förvaltats, intill-

¹⁾ I denna ovanligt stora summa ingår en stor del inbetalde anmärknings-medel. Beloppen äro de summor, som netto influtit. Skilningar och rundstycken äro uteslutne.

²⁾ Jemför Kongl. Brefvet den 21 Mars 1844.

dess en så stor fond hunnit samlas, att personer af Flottans blesserade, utfattige eller ålderstigne befäl, underbefäl och manskap kunde der åtnjuta fri bostad, vård och underhåll. Sedan Kongl. Maj:t gjort sig förvissad derom, att ifrågavarande jord-egendom kan af Testatorerne fritt disponeras, blef donationen, genom Kongl. Maj:ts Nådiga Bref den 10 Oktober 1840, emottagen, med förklarande af nådigt välbehag öfver denna donation, som får namn af *Harald af Christiernins Invalid-inrättning*. Kongl. Maj:t förklarade jemväl, att ingen byggnad å den donerade jorden fick företagas förr, än de samlade tillgångarne medgäfvos uppförande af en sådan, och jemväl underhållet af några Invalider, till en början 6 å 8 man af Bohus Läns Båtsmans-Kompagni. Kammarherren Christiernin öfverlät några år derefter 400 *Rb.* B:ko att såsom fond för denna inrättning förräntas, och räntan läggas till kapitalet; och år 1844 fick fonden, genom testamente från en i Stockholm afiden Mamsell M. S. Hallgren, 500 *Rb.* B:ko, hvarigenom kapitalet vid 1849 års slut uppgick till 1,278 *Rb.* 31 *Sk.* B:ko.

Den besparing af 4 månaders lön (förut vid Flottan endast 3), som i vakans efter afgångne Embets- och Tjenstemän tillföre tillfallit Statsverket, blef med Rikens Ständers bifall, i likhet med hvad som ägde rum vid Arméen, i afseende på Arméens Pensions-Kassa, för Flottan tillagd Am:ts-Krigsmans-Kassans Enke-fond*).

Carlskrona Stads Fattigvård hade allt sedan 1814 uppburit de 1,000 *Rb.* B:ko årligen, som genom Kongl. Brefvet den 19 April nämnde år Fattigvården af Am:ts-Krigsmans-Kassans medel tillerkändes; men sedan Rikets Ständer till fattig-försörjningens understöd vid Garnizons-församlingarne i Riket anslagit ett belopp, hvaraf Carlskrona erhöi 3,000 *Rb.*, så indrog Kongl. Maj:t förutnämnde 1,000 *Rb.*, för att

* Kongl. Brefvet den 15 Februari och 25 Maj 1841.

i stället användas till gratifikation, af högst 66 Rb. 32 A. B:ko hvardera, åt sådane Am:ts-Krigsmans-Kassans delägares i fattigdom efterlevande enkor och barn, hvilka förut antingen icke innehafva gratial, eller ock ett sådant endast till mindre belopp, enligt 1783 eller 1825 års Reglementen ¹⁾).

En nytillkommen grad emellan gemenskap och Under-Officerare, nemligen Under-Officers-Korporaler, förklarades af Kongl. Maj:t böra tillhöra Tjenstemanna-klassen i afseende på pensions-rätt, och deras enkor och barn vara berättigade till gratialer. Pensionen blef bestämd till 60 Rb. 40 A. B:ko ²⁾. Den benämning af Under-Officers-Korporaler, som förut funnits vid Kongl. Sjö-Artilleri- (Marin-) Regementet, förändrades då till "Korporaler".

Genom Kongl. Brevet den 3 Juni 1845 beviljades Sjukvaktare pensions-rätt i Kassan, i likhet med Sjö-Artillerister, och 1847 erhöles Fyrvaktare enahanda rättighet.

Som Kassan till en del undfår inkomster af Statsverket, anbefalldes Kongl. Maj:t, genom Nådigt Bref den 31 Juli 1845, i anledning af Rikets Ständers gjorde framställning derom, att Direktionen ägde till Rikets Ständers Revisorer, för de år, Revisionen omfattar, insända en på Kassans Hufvudbok grundad och dermed öfverensstämmande uppgift å beloppen af de Kassan för året tillfallne Stats-medel, med verifikationer dertill, samt derjemte en specifik uppgift på årets Pensions- och Gratials-Stat.

Ända till år 1843 hade Am:ts-Krigsmans-Kassan icke ägt någon egen fastighet, utan måst hyra lokal, hvarigenom, i följd af hastig uppsägelse, Direktionen höll på att komma i förlägenhet, och således hemställde till Kongl. Maj:t att få anskaffa ett eget hus för Kassan, hvilket ock i Näder bifölls,

¹⁾ Kongl. Brevet den 14 December 1841.

²⁾ Kongl. Brevet den 22 December 1841.

när lägenhet dertill kunde yppas. I följd deraf inköptes på konkurs-auktion den stenhus-byggnad, som Kassan nu innehar, för 3,000 Rb. B:ko. Denna byggnad innehåller jemnt så stor lokal, som för Kassan erfordras, sedan huset blifvit i vissa behöfliga delar förändradt och iståndsatt.

I följd af Revisorernes derom gjorde förslag, biföll Kongl. Maj:t *) att enkors och barns gratialer, ifrån och med 1848 års början,ingo utgå med $\frac{1}{4}$:del af männens eller fädrens pensions-belopp, i stället för $\frac{1}{5}$:del, som år 1838 blifvit faststaldt, hvilket lyckliga förhållande ytterligare torde kunna förbättras, om Am:ts-Staterne, efter hvad som blifvit föreslaget, vilja i ytterligare 10 år åtaga sig en extra gratials-afgift af 1 procent, för att derefter få gratials-beloppen ökade till $\frac{1}{3}$:del af pensionerne.

Sedan Carlskrona Stations Civile Embets- och Tjenstemän erhållit inqvarterings-penningar, blef jemväl Krigsmans-Kassans Tjenstemanna-personal tilldeld samma förmån, genom Kongl. Brevet den 14 Augusti 1849.

Denna skildring må nu slutas med en uppgift å fondernes inkomster och utgifter, efter 1848 års Hufvudbok-slut, och en öfversigt, huru dessa fonder efter Hufvudbok-sluten utfallit sedan äldre tider.

Pensions-fonden.

Inkomster :

Intresse-medel	30,506: 31. 1.
Anslag af Lotsverket	1,000: — —
Förverkade Båtsmans-löner	1,066: — —
Böter af Rust- och Rotehållare	15: 45. 6.
Af- och Tillträdes-afgifter	10,967: 45. 1.
Inskriftnings-penningar	219: 20. —

*) Kongl. Brevet den 4 Februari 1848.

Årlig afgift af gemenskap	1,375: 21. 6.
Centonal-medel	6,036: 46. 6.
Pensions-afgifter	11,266: 39. —
Avancements-penningar	610: 45. —
Nådårs-besparingar	948: 33. 4.
Lön-besparingar (tillfälligt)	9: 37. —
Inkomst-Summa	64,025: 4. 11.

Utgifter :

Pensioner till Embets- och Tjenstemän	38,206: 44. — *)
D:o till gemenskap	12,072: 40. —
Löner till Kassans Embets- och Tjenstemän	3,623: 17. —
Arfvoden d:o	933: 16. —
Gratifikationer till fattiga enkor	1,000: — —
Bevillnings-afdrag af räntor	491: 14. 5.
Utgifts-Summa	56,327: 35. 5.

*Enke-fonden.**Inkomster :*

Intresse-medel	21,758: 12. 10.
Ersättning för Last- och Armpenningar	3,000: — —
Passagerare-afgift	2,153: 3. 6.
Extra inkomster	30: 15. —
Saköre-medel och viten	439: 31. 7.
Tomt-ören af Djurgårds-tomter	40: 16. —
Gratials-afgift	6,599: 12. 8.
Vakans- och liggetids-besparingar	1,513: 42. 8.
Inkomst-Summa	35,534: 38. 3.

Utgifter :

Gratialer till enkor och barn	22,079: 30. —
Nådegåfvor	849: 16. —
Extra utgifter	1,307: 3. 1.
Bevillnings-afdrag å räntor	403: 39. 6.
Utgifts-Summa	24,639: 40. 7.

*) Pensionerne uppgå nu (1850) till öfver 46,000 Rdr.

Hufvudbok-sluten för nedannämnde år hafva följande kapital-behållningar :

	Daler S:ml.
1675	193,810.
1680	220,996.
(1685) 1686	349,122.
1690	443,382.
1695	599,693.
1700	703,117.
1705	801,822.
1710	907,146.
1715	1,018,867.
1720	1,241,490.
1725	1,458,837.
1730	1,781,767.
1735	2,187,985.
1740	2,724,030.
1745	2,364,524.
1750	2,896,648.
1755	3,448,925.
1760	4,246,565.
1765	5,188,825.
1770	1,188,212.
1775	1,329,636.
	<i>Rb. Specie.</i>
1780	313,554.
1785	349,337.
1790	387,992.
1795	408,670.
1800	435,046.
1805	452,051.
1810	489,428.
1815	520,683.
1820	521,303.
1825	551,524.

*Pensions-fonden.**Gratials-fonden*

	<i>Rb. B:ko.</i>	<i>Rb. B:ko.</i>
1830	338,347.	275,370.
1835	420,475.	298,409.
1840	522,993.	334,700.
1845	600,980.	395,438.
1848	623,221.	438,030.

